

Universitätsbibliothek Wuppertal

Cassii Dionis Cocceiani Rerum Romanarum

Cassius

Lipsiae, 1849

41

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-4997](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-4997)

σαρι ἀποδοθῇ, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δεῖν εἶναι ἔλεγε, τότε δὲ τῷ Πομπηίῳ, ὥσπερ εἶπον, ἐνεχείρισεν. καὶ ἦν γὰρ ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους 2 τὰ γιγνόμενα, καὶ ἐμελλεν οὐκ ἐπὶ πολὺ, ἅτε μήτε τῇ βουλῇ μήτε τῷ δήμῳ δόξαντα, ἰσχύσειν, ἐπήγετο πρὸς τὸν Πομπήιον Κορνήλιόν τε Λέντουλον καὶ Γάιον Κλαύδιον τοὺς τῷ ὑστέρῳ ἔτει ὑπατεύσειν μέλλοντας, καὶ ἐποίησε καὶ ἐκείνους τὰ αὐτὰ προστάξαι· ἐπειδὴ γὰρ καὶ γράμματα τοῖς ἀποδεδειγμένοις ἐς τὰς ἀρχὰς ἐκτι- 3 θέναι καὶ ἄλλα τινὰ τῶν τῇ ἡγεμονίᾳ σφῶν προσηκόντων, καὶ πρὶν ἐνίστασθαι αὐτήν, πράττειν ἔτι καὶ τότε ἔξῃν, καὶ τούτων κύριοι ἐνόμιζον εἶναι. καὶ ὁ γε Πομπήιος, καίπερ ἐς πάντα τὰλλα ἀκριβῆς ὢν, ὅμως οὐδὲν διὰ τὴν στρατιωτῶν χρεῖαν ἐπολυπραγμότησεν, οὔτε ἀπ' ὧν οὐδ' ὅπως αὐτοὺς λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ πάντ' ἄσμενός σφας ἐδέξατο. οὐ μέντοι καὶ ἐπράχθη τι οἷον ἂν τις ἐπὶ τηλικούτῳ 4 τολμήματι γεγενῆσθαι προσεδόκησεν, ἀλλὰ τὴν ἔχθραν μόνον τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα ἐνδείξάμενοι αὐτοὶ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἰσχυρὸν παρεσκευάσαντο, ἐκείνῳ δὲ καὶ ἐκ τούτου πρόφασιν εὐλογον ἐς τὸ τὰ στρατόπεδα τὰ συνόντα οἱ κατασχεῖν παρέσχον. ὁ γὰρ Κορνέλιος 5 ἐπὶ τε τούτοις πολλὴν ἐν τῷ πλήθει κατηγορίαν κατὰ τε τῶν ὑπάτων καὶ κατὰ τοῦ Πομπηίου ἐποίησατο, καὶ ἐπειδὴ διῆρξε, πρὸς τὸν Καίσαρα εὐθὺς ἀφωρηθήθη.

τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐπράξε, μετὰ δὲ τοῦτο γράμματα παρὰ τοῦ **MA** Καίσαρος πρὸς τὴν βουλὴν λαβὼν ἤλθε τε ἐς τὴν Ῥώμην ἐν αὐτῇ τῇ νομηνίᾳ ἐν ᾗ ὁ τε Λέντουλος ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Κλαύδιος ὁ 705 Γάιος τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσαντο, καὶ οὐ πρότερον τοῖς ὑπάτοις αὐτὰ ἀπέδωκε πρὶν ἐς τὸ συνέδριόν σφας ἀφικέσθαι, μὴ καὶ ἔξω πον λαβόντες αὐτὰ ἀποκρύψωνται. ἐπὶ πολὺ μὲν γὰρ καὶ ὥς ἀνέσχον, 2 οὐκ ἐθελήσαντές σφας ἀναλέξασθαι· τέλος δὲ ὑπὸ τε Κύντων Κασσίον Λογγίνον καὶ ὑπὸ Μάρκον Ἀντωνίου δημαρχούντων ἡναγκάσθησαν αὐτὰ δημοσιεῦσαι. Ἀντώνιος μὲν οὖν ἐν τούτῳ τότε τὸν 3 Καίσαρα εὐεργετήσας ἀντίληψεσθαι τε πολλὰ καὶ ἐπὶ μεγάλων καὶ αὐτὸς αἰωρηθήσεσθαι ἐμελλεν· ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τὰ τε ἄλλα ὅσα ποτὲ καλῶς τὸ κοινὸν ὁ Καίσαρ ἐπεποιήκει ἐνεγέγραπτο, καὶ ἀπολογισμὸς ὑπὲρ ὧν ἠτιάζετο. καταλύσειν τε τὰ στρατόπεδα καὶ τῆς 4 ἀρχῆς ἐκστήσεσθαι ὑπισχεῖτο, ἂν καὶ ὁ Πομπήιος τὰ αὐτὰ οἱ ποιήσῃ· ἐκείνου γὰρ τὰ ὄπλα ἔχοντος οὐδὲ ἑαυτὸν δίκαιον εἶναι ἀναγκασθῆναι αὐτὰ ἀφεῖναι ἔλεγεν, ἵνα μὴ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐκδοθῇ. διαψηφίσεως δ' ἐπὶ τούτοις οὐ κατ' ἄνδρα, μὴ καὶ δι' 2 αἰδῶ ἢ καὶ φόβον τινὰ παρὰ τὰ δοκοῦντά σφισιν ἀποφίγνωνται,

2 3 ἡλείγετο
4 τὸ om

3 4 τε

4 2 γενήσεσθαι ?

ἀλλ' ἐπὶ τὰδε καὶ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ βουλευτηρίου μεταστᾶσει γενομέ-
 νης, τὸν μὲν Πομπήιον οὐδεὶς ἀπαλλαγῆναι ἐκ τῶν ὅλων ἐψηφί-
 σατο (ἐν γὰρ τῷ προαυτεῖν τὰς δυνάμεις εἶχε), τὸν δὲ δὴ Καί-
 σαρα πάντες πλὴν Μάρκου τέ τινος Καιλίου καὶ τοῦ Κουρίωνος
 2 τοῦ τὰ γράμματα αὐτοῦ κομίσαντος. περὶ γὰρ τῶν δημάρχων οὐ-
 δὲν λέγω, ὅτι μὴδὲ ἐν ἀνάγκῃ τινὶ μεταστῆναι ἐποίησαντο, ἅτε καὶ
 ἔξουσίαν ἔχοντες εἴτε ἐβούλοντό τινα γνώμην συμβαλέσθαι εἴτε καὶ
 μὴ. ἔδοξε μὲν οὖν ταῦτα, οὐ μὴν καὶ κυρωθῆναι τι αὐτῶν οὔτε
 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὔτε ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ὃ τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Δογ-
 3 γῆνος ἐπέτρεψαν. ἀγανακτησάντων δὲ ἐπὶ τούτῳ τῶν ἄλλων καὶ
 ψηφισαμένων τὴν ἐσθιῖτα ἀλλάξασθαι, κῆρος μὲν οὐδὲ τοῦθ' ὑπὸ
 τῶν αὐτῶν ἔλαβεν, ἣ μὲντοι γνώμη συνεγράφη καὶ τὸ ἔργον τὸ ἀπ'
 αὐτῆς ἐγένετο· πάντες γὰρ παραχοῆμα ἐξελθόντες ἐκ τοῦ συνεδρίου
 καὶ τὴν στολὴν μεταβαλόντες ἐσθλὸν αὖθις καὶ περὶ τιμωρίας
 2 αὐτῶν ἐβουλευόντο. ἰδόντες δὲ τοῦτ' ἐκεῖνοι τὰ μὲν πρῶτα ἀντέ-
 πραττον, ἔπειτα δὲ φοβηθέντες, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Λέντουλος
 ἐπέξειλθεῖν σφίσι πρὶν τὰς ψήφους διενεχθῆναι παρήρκεσεν, εἰπόν
 τε πολλὰ καὶ ξμαρτύραντο, καὶ τούτου μετὰ τοῦ Κουρίωνος καὶ
 μετὰ τοῦ Καιλίου ἀπῆραν πρὸς τὸν Καίσαρα, βραχὺ φροντίσαντες
 3 ὅτι ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ διεγράφησαν. τότε μὲν οὖν τοῦτ' ἐγνώσθη,
 καὶ τοῖς ὑπάτοις ταῖς τε ἄλλαις ἀρχαῖς ἡ φυλακὴ τῆς πόλεως,
 ὥσπερ πον. εἰώθει γίνεσθαι, ἐπετράπη· ὕστερον δὲ ἔξω τοῦ πω-
 μηρίου πρὸς αὐτὸν τὸν Πομπήιον ἐλθόντες ταραχὴν τε εἶναι ἔγνω-
 4 σαν, καὶ ἐκεῖνῳ μὲν καὶ τὰ χρήματα καὶ στρατιώτας ἔδωκαν, τὸν
 δὲ δὴ Καίσαρα τὴν τε ἀρχὴν τοῖς διαδόχοις παραδοῦναι καὶ τὰ
 στρατεύματα ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας ἀφεῖναι, ἣ πολέμιον ὥς καὶ τὰ
 νικτρία τῇ πατρίδι ποιοῦντα εἶναι ἐψηφίσαντο.
 4 πυθόμενος οὖν ταῦτ' ἐκεῖνος ἔς τε Ἀρίμνον ἦλθεν, ἔξω τῆς
 ἑαυτοῦ ἀρχῆς τότε πρῶτον προχωρήσας, καὶ συναγαγὼν τοὺς στρα-
 τιώτας ἐκέλευσε τὸν τε Κουρίωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐ-
 τοῦ ἐλθόντας σφίσι τὰ πραχθέντα διηγήσασθαι. γενομένου δὲ τού-
 2 του προσπαρώξενεν αὐτούς, ἐπειτὰν ὅσα ὁ καιρὸς ἀπῆτει. καὶ
 μετὰ τοῦτο ἄρας ἐπ' αὐτὴν ἄντικρυς τὴν Ῥώμην ἤλασε, πάσας τὰς
 ἐν ποσὶ πόλεις ἀμαχὶ προστιθέμενος, τῶν φρουρῶν τῶν μὲν ἐκλι-
 πόντων αὐτὰς ἀσθενείᾳ, τῶν δὲ τὰ ἐκείνου ἀνθαιρουμένων. αἰ-
 σθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Πομπήιος, καὶ ἅμα καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ
 3 πᾶσαν παρὰ τοῦ Λαβιήνου μαθὼν, ἔδεισεν. οὗτος γὰρ ἐγκαταλι-
 πὼν τὸν Καίσαρα ἐξηυτομόλησε καὶ πάντα οἱ τὰ ἀπόροητα αὐτοῦ

ἔξήγγειλεν. θανατώσειε μὲν οὖν ἂν τις ὅτι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος αἰέ ποτε τιμηθεῖς, ὥστε καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ τὰς Ἀλ-
πεις στρατοπέδων, ὁπότε ἐκεῖνος ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἴη, ἄρχειν, ἐποίησε
τοῦτο· αἴτιον δὲ ὅτι αὐτός τε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν περιβαλόμε-
νος ὀγκροότερον τῆς ἡγεμονίας διάγειν ἤρξατο, καὶ ὁ Καῖσαρ πα-
ρισούμενόν οἱ αὐτὸν ἰδὼν οὐκ ἐδ' ὁμοίως ἡγάπα. τὴν τε οὖν μετα-
βολὴν μὴ φέρων, καὶ φοβηθεὶς ἅμα μὴ πάθῃ τι, μετέστη.

ὁ οὖν Πομπήσιος ἔκ τε τῶν περὶ τοῦ Καίσαρος αὐτῷ λεχθέν-
των, καὶ ὅτι ἰσχύον ἀξιόμαχον οὐπω παρεσκεύαστο, καὶ τοὺς ἐν τῇ
πόλει, τοὺς τε ἄλλους καὶ αὐτοὺς μάλιστα τοὺς στασιώτας, τὸν τε
πόλεμον ὀκνοῦντας μνημὴ τῶν τε τοῦ Μαρίου καὶ τῶν τοῦ Σύλλου
ἔργων καὶ ἀπαλλαγῆναι ἀσφαλῶς αὐτοῦ βουλομένους εἶδε, μετε-
βάλετο, καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν Καίσαρα Λούκιόν τε Καίσαρα συγ-
γενῇ αὐτῷ ὄντα καὶ Λούκιον Ρώσκιον στρατηγοῦντα αὐτεπαγγέλ-
τους ἀπέστειλεν, εἰ πως τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἐκφυγῶν ἔπειτ' ἐπὶ με-
τρίοις τισὶ συμβαίῃ, ἀποκριναμένον δὲ ἐκείνου τὰ τε ἄλλα ἅπερ
ἐπεστάλκει, καὶ ὅτι αὐτὸς τῷ Πομπηίῳ διαλεχθῆναι ἐθέλοι, τοῦτο
μὲν οὐχ ἡδέως οἱ πολλοὶ ἤκουσαν, δείσαντες μὴ καὶ κατὰ σφῶν τι
συνθῶνται· ἐπεὶ μέντοι οἱ πρέσβεις ἄλλα τε πολλὰ ἐπαινοῦντες τὸν
Καίσαρα ἔλεγον, καὶ τέλος οὔτε τι κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πείσεσθαι τινα
καὶ τὰ στρατεύματα αὐτίκα ἀφελήσεσθαι προσενπισχοῦντο, ἥσθη-
σαν, καὶ πρὸς τε ἐκεῖνον τοὺς αὐτοὺς αὐτῶν πρέσβεις ἐπεμψαν,
καὶ ἡξίουν ἐπιβοῶντες αἰεὶ καὶ πανταχοῦ καὶ ἀμφοτέρους ἅμα αὐ-
τοὺς τὰ ὅπλα καταθέσθαι. φοβηθεὶς οὖν διὰ ταῦθ' ὁ Πομπήσιος
(καὶ γὰρ εὖ ἡλίστατο ὅτι πολὺ τοῦ Καίσαρος, ἂν γε ἐπὶ τῷ δήμῳ
γένωνται, ἐλαττωθήσεται) αὐτός τε ἐς Καμπανίαν πρὶν τοὺς πρέ-
σβεις ἐπανελθεῖν, ὥς καὶ ῥᾶον ἐκεῖ πολεμήσων, προαπῆρε, καὶ τὴν
βουλὴν ἄπασαν μετὰ τῶν τὰς ἀρχὰς ἐχόντων ἀκολουθήσαι οἱ ἐκέ-
λευσεν, ἄδειν τέ σφισι δόγματι τῆς ἐκδημίας δούς, καὶ προειπὼν
ὅτι τὸν ὑπομείναντα ἔν τε τῷ ἴσῳ καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ τοῖς τὰ ἐναν-
τία σφισι πρῶττον σφῖσι. πρὸς δ' ἔτι καὶ τὰ χρήματα τὰ δη-
μόσια τὰ τε ἀναθήματα τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα ἀναιρεθῆναι προσ-
έταξεν αὐτοῖς ψηφίσασθαι, ἐλπίζων παμπληθεῖς ἀπ' αὐτῶν στρα-
τιώτας ἀθροίσειν. τοσαύτην γὰρ εὐνοιαν αὐτοῦ πᾶσαι ὥς εἰπεῖν
αἰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεις εἶχον ὥστε, ἐπειδὴ ἤκουσαν αὐτὸν ὀλίγον
ἐμπροσθεν ἐπικινδύνως ροσοῦντα, σωτήρια αὐτοῦ δημοσίᾳ θύσειν
εὐχασθαι. καὶ ὅτι μὲν μέγα καὶ λαμπρὸν τοῦτ' αὐτῷ ἔδοσαν, οὐδ' ἂν
εἰς ἀντιλέξειεν· οὐ γὰρ ἔστιν ὅτι ποτὲ ἄλλῳ, ἔξω τῶν μετὰ

4 1 τοῦτον

5 1 2 οὐπω] αὐτῷ

5 μετεβάλλετο*

ταῦτα τὸ πᾶν κράτος λαβόντων, τοιοῦτόν τι ἐψηφίσθη· οὐ μὴν καὶ ἀκριβῆ πίστιν τοῦ μὴ οὐκ ἐγκαταλείψειν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐκ τοῦ κρείττονος φόβον εἶχεν. ἐγνώσθη μὲν δὴ ταῦτα περὶ τε τῶν χρημάτων καὶ περὶ τῶν ἀναθημάτων, οὐκ ἐκινήθη δὲ οὐδέτερον· πνθόμενοι γὰρ ἐν τούτῳ τὸν τε Καίσαρα μήτε τι εἰρηναῖον τοῖς πρέσβεσιν ἀποκεκρίσθαι καὶ προσεγκαλεῖν σφίσιν ὥς καὶ καταρνε-
 6 σαμένοις τινὰ αὐτοῦ, καὶ τοὺς στρατιώτας πολλοὺς τε καὶ θρασεῖς εἶναι καὶ πᾶν ὁτιοῦν, οἷά ποῦ φιλεῖ περὶ τῶν τοιούτων ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγέλλεσθαι, κακουργήσιν, ἐφοβήθησαν, καὶ σπονδῇ τὴν ἔξοδον, προῖν ἡρασθαι τινος αὐτῶν, ἐποίησαντο.

7 καὶ τούτου καὶ ἐς τὰ ἄλλα ὁμοίως πάντα θορυβώδης σφῶν καὶ ταραχώδης ἡ ἀνάστασις ἐγένετο. οἱ τε γὰρ ἐξιόντες (ἦσαν δὲ πάντες ὥς εἰπεῖν οἱ πρῶτοι καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἱππᾶδος καὶ
 2 προσέτι καὶ τοῦ ὁμίλου) λόγῳ μὲν ἐπὶ πολέμῳ ἀφωρισμῶντο, ἔργῳ δὲ τὰ τῶν ἐυλοκώτων ἔπασχον· τὴν τε γὰρ πατρίδα καὶ τὰς ἐν αὐτῇ διατριβάς ἐκλιπεῖν καὶ τὰ ἀλλότρια τελεῖν οἰκειότερα τῶν σφε-
 3 τέρων νομίζεν ἀναγκαζόμενοι δεινῶς ἐλυποῦντο. οἱ τε γὰρ πανοικησία ἀνιστάμενοι τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς οἴκους τὸ τε ἔδαφος τὸ πα-
 4 τριῶν ὥς καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν εὐθὺς ἐσόμενα ἀπέλειπον, καὶ αὐτοὶ οὕτω τὴν γνώμην, ἢν γε καὶ περισωθῶσιν, εἶχον ὥς καὶ τῇ Μακεδονίᾳ τῇ τε Θράκῃ κατοικήσοντες· τὴν γὰρ τοῦ Πομπηίου
 5 διάνοιαν οὐκ ἠγνόουν. καὶ οἱ κατὰ χώραν τοὺς τε παῖδας καὶ τὰς γυναικας τὰ τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καταλείποντες ἔχειν μὲν τινα ἐλπίδα τῆς πατρίδος ἐδόκουν, πολὺ δὲ δὴ τῶν ἐτέρων, ἅτε καὶ ἀπὸ τῶν φιλικῶν ἀπαρτῶμενοι, διττῇ τε τῇ τύχῃ καὶ ἐναντιωτάτῃ
 6 παραβαλλόμενοι, χαλεπωτέρως ἀπῆλλασσον· τὰ γὰρ οἰκειότατα τῶν πολεμιωτάτῳ σφῶν ἐκδόντες ἔμελλον ἐθελόκακοῦντες μὲν αὐτοὶ κινδυνεύειν, προθυμούμενοι δὲ ἐκείνων στερηθῆσεσθαι, καὶ προσέτι φίλον μὲν μηδέτερον ἐχθροὺς δὲ ἀμφοτέρους ἔξιν, Καίσαρα μὲν ὅτι μὴ καὶ αὐτοὶ κατέμειναν, Πομπήιον δὲ ὅτι μὴ καὶ ἐκεῖνα συν-
 7 ἐπηγάγοντο. ὥστε καὶ ἐς ἀμφίβολον καὶ ταῖς γνώμαις καὶ ταῖς εὐχαῖς ταῖς τε ἐλπίσι καθιστάμενοι τοῖς τε σώμασιν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκειωτάτων σφίσιν ἀπεσπῶντο καὶ τὰς ψυχὰς δίχα διηροῦντο.

8 ταῦτα μὲν οὖν οἱ ἐξορμώμενοι ἔπασχον, οἱ δ' ὑπολειπόμενοι διαφόροις μὲν ἀντιπάλοις δὲ τισι καὶ αὐτοὶ παθήμασι συνεφέροντο. οἱ τε γὰρ ἀπὸ τῶν προσηγόντων σφίσιν ἀποζευγνύμενοι, οἷα τῶν τε προστατῶν στερισκόμενοι καὶ ἐπαμῦναι αὐτοῖς ἥμισυ δυνάμει-
 2 ροι, τῷ τε πολέμῳ ἐκδιδόμενοι καὶ ἐν τῇ ἔξουσίᾳ τοῦ τῆς πόλεως

5 1 εἶχον
 τε Θράκην?*

7 2 1 καὶ τὸ τοῦ
 4 2 καταλιπόντες*

3 4 τὴν Μακεδονίαν τὴν
 8 2 1 πολέμῳ*

κρατήσονται ἐσόμενοι, αὐτοὶ τε ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῶν ὕβρεων καὶ τῶν σφαγῶν ὡς καὶ γιγνομένων ἤδη ἐταλαιπώρουν, καὶ περὶ ἐκείνων οἱ τε ὀργὴν σφισιν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ἔχοντες τὰ αὐτὰ ἐπηρώντο καὶ οἱ συγγνώμην τῆς ἀνάγκης ποιοῦμενοι τὰ αὐτὰ ἐδέδισαν. καὶ τὸ λοιπὸν πληθὺς σύμπαν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μηδε-³ μίᾳ αὐτοῖς συγγένεια πρὸς τοὺς ἀφορμωμένους ἦν, ὅμως ἐλυποῦντο μὲν καὶ ἐπ' ἐκείνοις, οἱ μὲν γείτονας οἱ δὲ ἐταίρους πολὺ τε ἀπὸ σφῶν ἀγῆξεν καὶ πολλὰ καὶ ἄτοπα καὶ δράσειν καὶ πείσεσθαι ἐλπίζοντες, πολλῶν δὲ δὴ μάλιστα ἑαυτοὺς ὠλοφύροντο· τὰς τε γὰρ⁴ ἀρχὰς καὶ τὴν βουλὴν τοὺς τε ἄλλους τοὺς τι δυναμένους πάντας (οὐ γὰρ πῶ εἴ γέ τις αὐτῶν ὑπολειφθήσεται ἥδεσαν) τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ σφῶν ἐξισταμένους ὀρώντες, καὶ μήτ' ἂν ἐκείνους, εἰ μὴ πάνν πολλὰ καὶ δεινὰ αὐτῇ ἐπὶ ἡγήτο, φρυγῆν ποτὲ ἐθελῆσαι λογιζόμενοι, καὶ αὐτοὶ ἔρημοι μὲν ἀρχόντων ἔρημοι δὲ συμμάχων⁵ γιγνόμενοι, πρὸς τε τὰ ἄλλα πάντα παισὶ τε τισιν ὀρφανοῖς καὶ γυναιξὶ χήραις ἐώκεσαν, καὶ τὰς ὀργὰς τὰς τε ἐπιθυμίας τῶν ἐπιόντων καὶ πρῶτοι . . . τῆς τῶν προτέρων παθημάτων μνήμης, οἱ μὲν αὐτοὶ πειραθέντες, οἱ δὲ καὶ ἐκείνων ἀκούοντες ὅσα καὶ οἷα ὁ τε Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ἐξεργάσαντο, μέτριον οὐδὲν οὐδὲ ἐς τὸν⁶ Καίσαρα ὑπώπτενον, ἀλλὰ καὶ πολλὸν πλείον καὶ δεινότερον, ὅτε καὶ βαρβαρικοῦ τὸ πλείστον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὄντος, πείσεσθαι προσεδόκων.

οὕτως οὖν δὴ πάντων αὐτῶν διακειμένων, καὶ μηδενός, ἔξω⁷ τῶν προσφιλῶν πῃ τῇ Καίσαρι δοκούντων εἶναι, ἐν ἐλαφροῦ τὸ πρῶγμα ποιούμενον, καὶ ἐκείνων δὲ πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν τρόπων, ὡς οἱ πλείους πρὸς τὰ παρόντα σφῶν λαμβάνουσιν, οὐ φερεγγύῃ πίστει θαρσύνωντων, οὐδ' ἐπινοῆσαι ῥᾶδιον ὅση μὲν ταραχὴ ὅσον δὲ καὶ πένθος ἐν τῇ τῶν τε ὑπάτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνεξορμωμένων σφίσιν ἐξόδον ἐγένετο. τὴν τε γὰρ νύκτα πᾶσαν ἀναγ-² καζόμενοι καὶ περιφοιτῶντες ἐθορύβουν, καὶ ὑπὸ τὴν ἑω πολλὸς μὲν πρὸς τοῖς ἱεροῖς οἶκος (καὶ γὰρ ἐκασταχόθι περιμόντες εὐχὰς ἐποιῶντο) πάντας αὐτοὺς ἐλάμβανεν· τοὺς τε γὰρ θεοὺς ἀνεκάλουν καὶ τὰ δάπεδα κατεφίλουν, ὅσας τε ἐξ οἶων περιεγέροντο ἀνηριθμοῦντο, καὶ ὅτι τὴν πατρίδα, ὃ μὴ πώποτε ἐτετόλμητό σφισιν, ἐξέλειπον ὠδύροντο· πολλὸς δὲ καὶ περὶ τὰς πύλας θρήνος ἦν· οἱ μὲν γὰρ³ ἀλλήλους τε ἅμα καὶ ἐκείνην ὡς καὶ τελευταῖον ὀρώντες ἠσπάζοντο, οἱ δὲ ἑαυτούς τε θρήνον καὶ τοῖς ἐξιοῦσι συνῆχοντο, καὶ οἱ γε

4 3 πῶ 5 3 . . .] ὑπομενοῦντες ἀπὸ? 9 1 4 σφίσι?
5 οὐτ' 2 2 ἐπὶ 3 πρὸς τοῖς ἱεροῖς post καὶ γὰρ
3 2 ἐκείνας? *

πλείους ὥς καὶ προδιδόμενοι κατηρῶντο· πάντες γὰρ καὶ οἱ ὑπο-
 4 μένοντες παμπαιδὶ καὶ παγγυναικὶ παρήσαν. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ
 μὲν ἐξωρμῶντο, οἱ δὲ προέπεμπόν σφας· ἄλλοι τε ἐνεχρόνιζον καὶ
 πρὸς τῶν γνωρίμων κατείχοντο, καὶ τινες περιβάλλοντες ἀλλήλους
 ἐπὶ πλείστον συνηρῶντο. ἀκολουθοῦντές τε τοῖς ἐξωρμωμένοις οἱ
 ὑπομένοντες ἐπὶ μακρότατον ἐπεβοῶντό τε ἅμα αὐτοὺς καὶ κατώ-
 5 κτίζον, ἄγειν τέ σφας ἢ καὶ ἐκείνους οἴκοι μένειν ἄξιοῦντες ἐπε-
 6 θείζον. καὶ τούτῳ ὀλολυγῇ ἐφ' ἐκάστῳ αὐτῶν πολλῇ καὶ παρὰ
 τῶν ἄλλων καὶ δάκρυα ἄπλετα ἐγίνετο· τὴν μὲν γὰρ τοῦ κρείττο-
 νος ἐλπίδα ἥκιστα, ἅτε ἐν τοῖς τοιούτοις ὄντες, τὰ δὲ δὴ πάθῃ πρό-
 τερον μὲν οἱ καταλειπόμενοι ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἀφορμώμενοι προσ-
 6 ἐδέχοντο. εἶκασε δ' ἄν τις αὐτοὺς ἰδὼν δύο τε δήμους καὶ δύο
 πόλεις ἐκ μιᾶς γίνεσθαι, καὶ τὴν μὲν ἀνίστασθαι τε καὶ φεύγειν,
 τὴν δὲ ἐγκαταλείπεσθαι τε καὶ ἀλίσκεσθαι.

7 Πομπήιος μὲν οὖν οὕτω τὸ ὄστυ ἐξέλιπε, συγχρόνως τῶν βουλευ-
 τῶν ἐπαγόμενος (ὑπελείφθησαν γὰρ τινες, οἱ μὲν τὰ τοῦ Καίσαρος
 φρονοῦντες, οἱ δὲ καὶ ἐκ μέσου ἀμφοῖν ἰστάμενοι), καὶ καταλόγους
 τε ἐκ τῶν πόλεων σπονδῇ ἐποιεῖτο καὶ χρήματα ἐξέλεγε, φρονεῖν
 10 τε ὥς ἐκασταχόσε ἐπεμπε· Καῖσαρ δὲ ἐπειδὴ ταῦτα ἔμαθε, πρὸς
 μὲν τὴν Ῥώμην οὐκ ἠπέλχθη (ἄθλόν τε γὰρ αὐτὴν ἦδει τοῖς κρα-
 τήσουσι προκειμένην, καὶ οὐκ ἐπ' ἐκείνην ὥς καὶ πολεμίαν οἱ οὖ-
 σαν, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἀντιστασιώτας ὑπὲρ αὐτῆς δῆθεν ἐπιστρατεύειν
 2 ἔλεγε), γράμματα δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν πέμψας, δι' ὧν τὸν τε
 Πομπήιον ἐς δίξην τινὰ προεκαλεῖτο καὶ τοῖς ἄλλοις θαρσεῖν πα-
 ρήνει, κατὰ χώραν τε αὐτοῖς μένειν ἐκέλευε, καὶ ὑπισχνεῖτο πολλὰ
 αὐτοῖς. καὶ ἐπὶ Κορφίνιον, ἐπειδὴ οἱ ἐπὶ Λουκίου Δομίτιου κατε-
 χόμενον οὐ προσεχώρει, ὥρμησε, καὶ τινὰς ἀπαντήσαντας μάχῃ κρα-
 3 τήσας ἐς πολιορκίαν τοὺς λοιποὺς κατέκλεισεν. ὁ οὖν Πομπήιος,
 ἐπειδὴ οὗτοί τε ἐπολιορκοῦντο καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ πρὸς τὸν Καί-
 σαρα ἀπέκλινον, τῆς μὲν Ἰταλίας οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα ἔσχεν, ἐς δὲ
 δὴ τὴν Μακεδονίαν τὴν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν περαιωθῆναι
 ἔγνω· τῇ τε γὰρ μνήμῃ ὧν ἐκεῖ ἐπεπράχει, καὶ τῇ τῶν δήμων τῇ
 4 τε τῶν βασιλέων φιλίᾳ πολὺ ἐθάρσει. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἡ Ἰβηρία
 αὐτῷ πᾶσα οἰκεία, οὐκ ἐδύνατο δὲ ἐς αὐτὴν ἀσφαλῶς, ἅτε καὶ τοῦ
 Καίσαρος τὰς Γαλατίας ἔχοντος, κομισθῆναι. πρὸς δ' ἔτι καὶ ἐλο-
 γήετο ὅτι, ἂν ἀποπλεύσῃ, οὔτε ἐπιδιώξει τις αὐτὸν διὰ τε τὴν τῶν
 πλοίων ἀπορίαν καὶ διὰ τὸν χειμῶνα (ἥδη γὰρ ἐκ μετοπώρου ἦν),
 καὶ τούτῳ κατὰ σχολὴν πολλὰ μὲν ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος πολλὰ δὲ καὶ

ἐκ τοῦ συμμαχικοῦ καὶ χρήματα καὶ στρατεύματα ἀφροίσει. αὐτός 11
 τε οὖν ἐπὶ τούτοις ἐς τὸ Βρεντέσιον ἀφωρμήθη, καὶ τὸν Δομίτιον
 ἐκλιπόντα τὸ Κορφίνιον ἀκολουθεῖν οἱ ἐκέλευσεν. καὶ ὅς, εἰ καὶ τὰ
 μάλιστα ἰσχύειν τέ τινα εἶχε καὶ ἐπ' αὐτῇ ἐπήλπιζε (καὶ γὰρ τοὺς
 στρατιώτας τὰ τε ἄλλα ἐτετραπεύκει καὶ χώρας ὑποσχέσει ὑπῆλτο·
 τῶν τε γὰρ Συλλείων ἐγεγόνει καὶ πολλὴν ἐκ τῆς δυναστείας ἐκείνης 2
 ἐκέκτητο), ὅμως ἐπειθάρχησεν. καὶ ὁ μὲν παρεσκευάζετο ὅπως δι'
 ἀσφαλείας τινὸς ἐκχωρήσῃ· μαθόντες δὲ τοῦθ' οἱ συνόντες οἱ, καὶ
 κατοκνήσαντες τὴν ἄφροδον ὡς καὶ φρυγὴν οὖσαν, προσέθεντο τῷ
 Καίσαρι. καὶ οἱ μὲν συνεστρατεύοντο αὐτῷ, Δομίτιος δὲ καὶ οἱ 3
 ἄλλοι βουλευταὶ ἡττιάθησαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀντιτάξει, ἀπε-
 λύθησαν δὲ καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον ἀπῆλθον.

ὁ δ' οὖν Καῖσαρ σποδὴν μὲν εἶχε συμμῖζαι τε αὐτῷ πρὶν ἐκ- 12
 πλεῖσαι, κὰν τῇ Ἰταλίᾳ διαπολεμῆσαι, καταλαβεῖν τε αὐτὸν ἐν τῷ
 Βρεντεσίῳ ἔ' ὄντα· ἐπειδὴ γὰρ τὰ πλοῖα οὐκ ἐξήρκεσέ σφισι, προ-
 ἐπεμψεν ἄλλους τε καὶ τοὺς ὑπάτους, μὴ καὶ νεοχμώσωσί τι κατὰ
 χώραν ὑπομείναντες· ἰδὼν δὲ τὸ δυσάλωτον τοῦ χωρίου προεκαλέ- 2
 σατο αὐτὸν ἐς συνθήκας ὡς καὶ τὴν εἰρήνην τὴν τε φιλίαν ἀπολη-
 ψόμενον. ἀποκριναμένου τε αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι τοῖς ὑπάτοις
 ἂ λέγει κοινώσεται, ἐπειδὴ ἐδέδοκτό σφισι μηδέναι τῶν πολιτῶν τῶν
 ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντων ἐς λόγους δέχεσθαι, προσέβαλε τῇ πόλει.
 καὶ αὐτὸν ὁ Πομπήιος ἡμέρας μὲν τινὰς ἡμύνατο, μέχρις οὗ τὰ 3
 πλοῖα ἐπανῆλθεν· διοικοδομήσας δὲ ἐν τούτῳ καὶ ἀποφράζας τὰς
 ἐς τὸν λιμένα ὁδοὺς, μὴ καὶ ἐπιθῆται τις αὐτῷ ἐκπλέοντι, ἐπειτα
 νυκτὸς ἐξανήχθη. καὶ ὁ μὲν ἀσφαλῶς ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐπε-
 ραιώθη, τὸ δὲ δὴ Βρεντέσιον δύο τε ἐν αὐτῷ πλοῖα μεστὰ ἀν-
 δρῶν ἔαλω.

Πομπήιος μὲν οὖν τὴν τε πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν οὐ- 13
 τως ἐξέλιπε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα τοῖς πρόσθεν, ὅτε ἐς αὐτὴν ἐκ
 τῆς Ἀσίας κατέπλευσε, καὶ ἐλόμενος καὶ πρῶξας· ἀφ' ὧν περ καὶ
 τὴν τύχην καὶ τὴν δόξαν ἀντίπαλον ἐκτήσατο. τὰ τε γὰρ σιγατό- 2
 πεδα πρότερον εὐθὺς ἐν τῷ Βρεντεσίῳ, ἵνα μὴ τι τοὺς πολέτας
 λυπήσῃ, ἀφείκ, ἕτερα δι' αὐτοῦ τότε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐπ' αὐτοὺς
 ἐξήγαγεν· καὶ τοὺς πλούτους τῶν βαρβάρων ἐς τὴν Ρώμην ἀγαγών,
 πάνθ' ὅσα ἡδυνήθη τότε ἐξ αὐτῆς ἐτέρωσε ἐκόμισεν· καὶ τῶν μὲν 3
 οἴκοι πάντων ἀπέγνω, τοῖς δ' ἄλλοτρίοις καὶ τοῖς γε ὑφ' ἑαυτοῦ
 ποτὲ δουλωθεῖσι συμμάχοις κατὰ τῆς πατρίδος χρήσασθαι ἐνόει,
 καὶ ἐν αὐτοῖς πολὺ πλεῖον ἐλπίδα καὶ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς δυν-

4 ναστείας ἢ ἐν τοῖς εὐεργετηθεῖσιν ἐποιεῖτο. καὶ διὰ ταῦτα ἀντὶ
μὲν τῆς λαμπρότητος ἦν ἐκ τῶν πολέμων ἐκείνων κτησάμενος ἀφί-
κετο, ταπεινότητα πρὸς τὸν παρὰ τοῦ Καίσαρος φόβον ἀντιλαβὼν
ἀπῆρεν, ἀντὶ δὲ τῆς εὐκλείας ἦν ἐκ τοῦ τὴν πατρίδα ἀνῆξῃσαι ἔσχε,
δυνατέστατος ἐπὶ τῇ τότε ἐκλείψει αὐτῆς ἐγένετο.

14 καὶ εὐθύς γε καταίρων ἐς τὸ Δυρράχιον ἔμαθεν ὅτι οὐ καλῶς
ἀπαλλάξει· στρατιώτας τε γὰρ κεραυνοὶ ἐν αὐτῷ τῷ πρόσπλῳ
ἔφθειραν, καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ ἀράχαι κατέσχον, ἐκ-
βάντος τε ἐκ τῆς νεὸς αὐτοῦ ὄφεις τὸν στίβον ἐπισπόμενοι συν-
2 ἔχον. ἐκείνῳ μὲν δὴ ταῦτα τὰ τέρατα ἐγένετο, συνεβέβηκε δὲ
καὶ πάσῃ τῇ πόλει τούτῳ τε τῷ ἔτει καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕτερα.
ὄντως γὰρ πού ἀμφοτέρωθεν ἐν ταῖς στάσεσι τὸ κοινὸν βλάπτεται·
καὶ διὰ τοῦτο λύκοι τε καὶ βῦναι πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει ὥφθη-
3 σαν, καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς μετὰ μυκηθμῶν ἐγένοντο, πῦρ τε ἀπὸ
δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς διῆξε, καὶ ἕτερον ἄλλα τε καὶ τὸν τοῦ Κυ-
ρίνου ναὸν κατέφλεξεν. ὁ τε ἥλιος σύμψας ἐξέλιπε, καὶ κεραυνοὶ
σκηπτρόν τε Διὸς καὶ ἀσπίδα κρόνος τε Ἄρεος, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ
ἀνυκεῖμενα, καὶ προσέτι καὶ τὰς στήλας τὰς τοὺς νόμους ἐχούσας
4 ἐλυμήναντο. ζῶά τε πολλὰ ἔξω τῆς ἐαυτῶν φύσεως ἐγέννησε τινά,
καὶ λόγιά τινα ὡς καὶ τῆς Σιβύλλης ὄντα ἤδετο, κάτοχοί τε τινες
γενόμενοι συχνὰ ἐθείαζον. καὶ πολίταρχος οὐδεὶς ἐς τὰς ἀνοχάς,
ὥσπερ εἰθιστο, ἤρθε, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα
αὐτῷ, ὡς γέ τισι δοκεῖ, διώκησαν· ἕτεροι γὰρ ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει
5 φασὶν αὐτοὺς τοῦτο ποιῆσαι. καὶ ἐκεῖνο μὲν καὶ αὐθις ἐγένετο,
τούτῳ δὲ καὶ ὁ Περπέρνας ὁ μετὰ τοῦ Φιλίππου ποτὲ τιμητεύσας
ἀπέθανεν, ὡς ἔφην, τελευταῖος πάντων τῶν ἐν τῇ τιμητείᾳ αὐτοῦ
6 βουλευσάντων, καὶ ἐδόκει καὶ τοῦτό τι νεοχμῶσιν. ἐταράττοντο
μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς τέρασιν ὥσπερ εἰκὸς ἦν, οἰόμενοι δὲ δὴ καὶ ἐλπί-
ζοντες ἐκότεροι ἐς τοὺς ἀντιστασιώτας σφῶν πάντα αὐτὰ ἀποσκή-
ψειν οὐδὲν ἐξεθύσαντο.

15 ὁ οὖν Καῖσαρ ἐς μὲν τὴν Μακεδονίαν οὐδὲ ἐπείρασε τότε πλεῖ-
σαι (πλοίων τε γὰρ ἠπόρει ἅμα καὶ περὶ τῇ Ἰταλίᾳ ἐδεδίει, μὴ
αὐτὴν ἐκ τῆς Ἰβηρίας οἱ τοῦ Πομπηίου ὑποστράτηγοι ἐπελθόντες
κατάσχωσι), τὸ δὲ δὴ Βρεντέσιον διὰ φυλακῆς, τοῦ μὴ τινα τῶν
2 ἀπληρότων ἀναπλεῦσαι, ποιησάμενος πρὸς τε τὴν Ρώμην ἦλθε, καὶ
τῆς γερονσίας οἱ ἔξω τοῦ πωμηνίου ὑπὸ τε τοῦ Ἀντωνίου καὶ ὑπὸ
τοῦ Λογγίνου παρασκευασθείσης (ἐκπεσόντες γὰρ ἔξ αὐτῆς τότε
αὐτὴν ἤθροισαν) ἐδημηγόρησε πολλὰ καὶ ἐπιεικῇ, ὅπως πρὸς τε τὸ

4 1 ἐν om*
15 1 2 τὴν Ἰταλίαν

14 1 2 ἀπαλλάξει

4 ἐπισπόμενοι*

παρὸν εὐνοίαν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐλπίδα χρηστὴν λάβωσιν.
 ἐπειδὴ γὰρ τοῖς τε γιγνομένοις ἀχθομένους καὶ ἐς τὸ στρατιωτικὸν 3
 πληθὺς ὑποπτεύοντας αὐτοὺς ἑώρα, παραμυθίσασθαι καὶ τιθα-
 σεῦσαι σφας τρόπον τινὰ ἠθέλησεν, ἵνα τὰ γε ἐκείνων, ἕως ἂν δια-
 πολεμήσῃ, ἐν ἡσυχίᾳ μενῇ. καὶ διὰ τοῦτ' οὐτ' ἠτιάσατό τινά οὐτ' 4
 ἠπείλησέ τινι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ καταδρομὴν κατὰ τῶν πολεμῶν πο-
 λίταις ἐθελόντων οὐκ ἄνευ ἁρῶν ἐποιήσατο, καὶ τὸ τελευταῖον πρέ-
 σβεις ὑπὲρ τε τῆς εἰρήνης καὶ ὑπὲρ τῆς ὁμονομίας σφῶν παραχορήμα
 πρὸς τε τοὺς ὑπάτους καὶ πρὸς τὸν Πομπήϊον πεμφθῆναι ἐσηγή-
 σατο. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ πρὸς τὸν δῆμον, καὶ αὐτὸν ἔξω τοῦ 16
 πωμηρίου συνελθόντα, εἰπὼν σίτον τε ἐκ τῶν νήσων μετεπέμψατο
 καὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἐκάστην δώσειν ὑπέσχετο. καὶ
 ὁ μὲν τοῦτοις αὐτοὺς δαλεάσειν ἤλπιζεν, οἱ δ' ἄνθρωποι λογιζόμε-
 νοι ὅτι οὔτε φρονοῦσιν οὔτε πράττουσι τὰ αὐτὰ οἳ τε ἐφίεμενοί τι-
 νων καὶ οἱ τυχόντες, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς τῶν ἔργων πάντα τὰ 2
 ἥδιστα προβάλλουσι τοῖς ἀντιπροᾶξαι τι δυναμένοις, ἐπειδὴν δὲ κα-
 τορθώσωσιν ὅσα βούλονται, οὔτε τινὸς αὐτῶν μνημονεύουσι καὶ
 ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους ταῖς δυνάμεσιν ἃς παρ' αὐτῶν ἔλαβον χρῶνται,
 μεμνημένοι δὲ καὶ τὸν Μάριον τὸν τε Σύλλαν, ὥς πολλὰ καὶ φι- 3
 λάνθρωπα πολλάκις σφίσιν εἰπόντες οἷα ἂνθ' οἷων ἔδρασαν, καὶ
 προσέειπε καὶ τὴν τοῦ Καίσαρος χρεῖαν αἰσθόμενοι, τὰ τε ὅπλα αὐ-
 τοῦ πολλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς πόλεως ὀρῶντες ὄντα, οὔτε πιστεύειν
 τοῖς λεγομένοις οὔτε θαρρεῖν ἐδύναντο, ἀλλ' ἔναυλον τὸν ἐκ τοῦ 4
 πρὶν φόβον ἔχοντες καὶ ἐκεῖνον ὑπετόπον, καὶ μάλιστα ὅτι οἱ πρέ-
 σβεις οἱ τὰς καταλλαγὰς δῆθεν πρυτανεύοντες ἠρόθησαν μὲν, οὐκ
 ἐξήλθον δέ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐμνήσθη ποτὲ περὶ αὐτῶν ὁ Πίσων ὁ
 πενθερὸς αὐτοῦ αἰτίαν ἔσχεν. τοσοῦτον τε ἐδέησαν τὰ χρήματα ἃ 17
 ὑπέσχετό σφισι τότε γε λαβεῖν, ὥστε καὶ τὰλλὰ οἱ πάνθ' ὅσα ἐν
 τῷ δημοσίῳ ἦν πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν, οὓς ἐφοβοῦντο, τροφὴν
 ἔδωσαν. καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις ὥς καὶ ἀγαθοῖς οὖσι τὴν ἐσθῆτα
 τὴν εἰρηρικὴν μετημίσχοντο· οὐδέπω γὰρ αὐτὴν μετετέλειψαν.
 ἀντεῖπε μὲν οὖν πρὸς τὴν περὶ τῶν χρημάτων ἐσῆγησιν Λεύκιος 2
 τις Μέτελλος δήμαρχος, καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέρανε, πρὸς τε τοὺς
 θησανροὺς ἦλθε καὶ τὰς θύρας αὐτῶν ἐν τηρήσει ἐποιήσατο· σμι-
 κρὸν δὲ δὴ καὶ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, ὥσπερ πον καὶ τῆς παρηρησίας,
 οἱ στρατιῶται φροντίσαντες τὴν τε βαλανόγραν διέκοψαν (τὴν γὰρ
 κλεῖν οἱ ὑπάτοι εἶχον, ὥσπερ οὐκ ἔξόν τισι πελέκεσιν ἀντ' αὐτῆς
 χρῆσασθαι) καὶ πάντα τὰ χρήματα ἐξεφόρησαν. καὶ μέντοι καὶ 3

τὰ ἄλλα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥς μοι πολλαχόθι εἴρηται, ὀνόματι μὲν ἰσονομίας (καὶ γὰρ διὰ τοῦ Ἀντωνίου τὰ πλείω αὐτῶν ἐσεφέρετο) ἔργῳ δὲ δυναστείας καὶ ἐψηφίζετο καὶ ἐπράττετο. τοὺς τε γὰρ ἀντιστασιάζοντάς σφισι πολεμίους ἐκότεροι τῆς πατρίδος ὀνομάζοντες, καὶ ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν κοινῶν πολεμεῖν λέγοντες, τὰ τε ἴδια μόνον ἠῶσαν, καὶ ἐκεῖνα ὁμοίως ἀμφοτέροι ἐφθείρον.

- 18 ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ταυτὰ τε οὕτως ἐποίησε, καὶ τὴν Σαρδῶ τὴν τε Σικελίαν ἀμαχί κατέσχευεν, ἐκχωρησάντων τῶν τότε ἐν αὐταῖς ἀρχόντων. τὸν τε Ἀριστόβουλον οἴκαδε ἐς τὴν Παλαιστίνην, ὅπως
2 τῷ Πομπηίῳ τι ἀντιπράξῃ, ἔστειλεν· καὶ τοῖς παισὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλου ἐπικηρυχθέντων ἀρχὰς αἰτεῖν ἐφῆκε, τὰ τε ἄλλα πάντα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ, πρὸς τὸ ἐπιτηδεύ-
3 τατον ἑαυτῷ ὥς ἐκ τῶν παρόντων κατέστησεν. καὶ ἐκεῖνα μὲν τῷ Ἀντωνίῳ ἐπέτροψεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἰβηρίαν, τὰ τε τοῦ Πομπηίου ἰσχυρῶς αἰρουμένην καὶ ἐς δέος αὐτόν, μὴ καὶ τὰς Γαλατίας προσ-
4 αποστήσῃ, καθιστάσαν, ὥρμησεν. κὰν τούτῳ ἄλλοι τε βουλευταὶ καὶ ὁ Κικέρων, μηδὲ ἐς ὅψιν τῷ Καίσαρι ἐλθόν, πρὸς τὸν Πομ-
5 πῆιον ὥς γε τὰ τε δικαιότερα πράττοντα καὶ τῷ πολέμῳ κρατή-
6 σοντα ἀπεχώρησεν. οἱ τε γὰρ ὕπατοι, πρὶν ἐκπλεῖν, καὶ ἐκεῖνος, ἅτε ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων, πάντας αὐτοὺς ἐκέλευσαν ἐς Θεσσαλονίκην ἀκολουθεῖν, ὥς τοῦ μὲν ἄστεος πρὸς πολεμίῳν τινῶν ἐχομένον, αὐτοὶ δὲ ἢ τε γερονσία ὄντες καὶ τὸ τῆς πολιτείας πρόσχημα, ὅπου
7 ποτ' ἂν ὦσιν, ἔξοντες. καὶ σφισι διὰ ταῦτα τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων οἱ πλείους, οἱ μὲν εὐθὺς τότε οἱ δὲ καὶ ὕστερον, καὶ αἱ πόλεις πᾶσαι, ὅσαι μὴ ὑπὸ τῶν τοῦ Καίσαρος ὅπλων κατεῖ-
8 γοντο, προσεχώρησαν.
- 19 οἱ μὲντοι Μασσαλιῶται μόνοι τῶν ἐν τῇ Γαλατίᾳ οἰκούντων οὔτε συνήραντο τῷ Καίσαρι οὔτε ἐς τὴν πόλιν ἐσεδέξαντο, ἀλλὰ
2 καὶ ἀπόκρισιν αὐτῷ ἀξιωματικόνεντον ἔδωσαν· τῷ τε γὰρ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων συμμαχεῖν καὶ ἐκεῖνοις ἐπιτηδεύειν ἀμφοτέροις ἔχειν, καὶ μήτε πολυπραγμονεῖν τι μήθ' ἱκανοὶ διακρῖναι πότερος αὐτῶν ἀδικεῖ εἶναι ἔφασαν, ὥστε εἰ μὲν τις ὥς φίλος ἐθέλοι πρὸς σφᾶς ἐλθεῖν, καὶ ἀμφοτέροισι αὐτοῖς ἄνευ τῶν ὅπλων δέξεσθαι ἔλεγον, ἐπὶ
3 πολέμῳ δὲ οὐδέτερον. καταστάντες τε ἐς πολιορκίαν αὐτόν τε ἐκεῖνον ἀπεκρούσαντο, καὶ τῷ Τρεβωνίῳ τῷ τε Βρούτῳ τῷ Δεκίμῳ μετὰ τοῦτο προσεδρεύσασι σφισιν ἐπὶ πλείστον ἀντέσχον. ὁ γὰρ Καῖσαρ χρόνον μὲν τινα, ὥς καὶ ῥαδίως αὐτοὺς αἰρήσων, προσεκαρ-
4 τέρησε (καὶ γὰρ αὐτῷ δεινὸν ἐδόκει εἶναι ὅτι καὶ τῆς Ῥώμης ἀμαχί

κρατήσας ὑπὸ Μασσαλιωτῶν οὐκ ἐδέχετο), ἔπειτα ἐπειδὴ ἀντήρ- 4
 κουν, ἐκείνους μὲν ἑτέροις προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἰβηρίαν
 ἡπείχθη. ἐπεπόμφει μὲν γὰρ ἐς αὐτὴν Γάιον Φάβιον, δέσας δὲ 20
 μὴ καθ' ἑαυτὸν ἀγωνισάμενος πταίσῃ, καὶ αὐτὸς ἐστράτευσεν. εἰ-
 χον δὲ τότε τὰ πράγματα τὰ περὶ τὸν Ἰβηρα ἃ τε Ἀφράνιος καὶ
 ὁ Πετρήιος, καὶ φυλακὴν μὲν καὶ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ὁρῶν ἐπε-
 ποίηγτο, τὸ δ' ὅλον ἐς Εἰλέρδαν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντες ἐνταῦθα
 τοὺς ἐπιόντας ὑπέμενον. καὶ τῷ μὲν Φαβίῳ τὴν τε ἐπὶ τοῦ Πυρη- 2
 ναίου φρουρὰν ποιησάμεν καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Σίκοριν διαβαίνοντι
 προσπεσόντες ἐξαίρτης πολλοὺς ἀπέκτειναν ἀποληφθέντας· ἡ γὰρ
 γέφυρα πρὶν διελθεῖν αὐτοὺς καταρραγεῖσα πλείστον σφισιν συν-
 ἦρτο· τῷ δὲ δὴ Καῖσαρι ἐπελθόντι τε οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ τὸν 3
 ποταμὸν καθ' ἑτέραν γέφυραν διαβάντι, προκαλουμένῳ τε αὐτοὺς
 ἐς μάχην οὐκ ἐτόλμησαν ἐπὶ πάνυ πολλὰς ἡμέρας συμβαλεῖν, ἀλλ'
 ἀντιστρατοπεδενσάμενοι αὐτῷ ἡσύχαζον. θαρσύνσας οὖν ἐκ τούτου 4
 καταλαβεῖν τὸ χωρίον τὸ μεταξὺ τοῦ τε ταφρεύματός σφιν καὶ
 τῆς πόλεως κυρτερόν ὃν ἐπεχείρησεν, ὥς καὶ τῶν τειχῶν αὐτοὺς
 ἀποκλείσων. αἰσθόμενοι δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Ἀφράνιον προκατέ-
 σχον αὐτό, καὶ τοὺς τε προσβάλλοντάς σφισιν ἀπεώσαντο, καὶ φεύ- 5
 γουσιν αὐτοῖς ἐπισπόμενοι τοὺς ἀντεπεξελθόντας ἐκ τοῦ ξρύματος
 ὑπέστησαν, ἐνδόντες τε ἐξεπότηδες ὑπηγάγοντό σφας ἐς χωρία ἐαν-
 τοῖς ἐπιτήδεια, κἀνταῦθα πολλῷ πλείους ἐφόνευσαν. καὶ τούτων
 ἐπιθαρσύναντες τοῖς τε προνομούουσιν αὐτῶν ἐπετίθεντο καὶ τοὺς
 ἀποσκεδαννυμένους ἐλύπον· καὶ ποτε διαβάντων τινῶν ἐς τὰ ἐπέ- 6
 κεινα τοῦ ποταμοῦ, κἀν τούτῳ χειμῶνός τε πολλοῦ γενομένου καὶ
 τῆς γεφύρας ἣ ἐκέχρητο διαφθορείσης, ἐπιδιέβησαν κατὰ τὴν ἐτέ-
 ραν γέφυραν τὴν πρὸς τῇ πόλει οὖσαν καὶ πάντας αὐτοὺς ἀνάλω-
 σαν, μηδενὸς σφισιν ἐπαμῦναι δυνηθέντος.

ὁ οὖν Καῖσαρ, ὥς ταῦτ' ἐγένετο καὶ οὔτε τῶν συμμάχων τις 21
 ἐπεκούρει οἱ (ἐκδεχόμενοι γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, ὥς ἐκάστους αἰ-
 σθοῦντο προσιόντας, ...) τὰ τ' ἐπιτήδεια, ἅτε ἔν τε ἄλλοτρίαι ὦν
 καὶ πταίων, χαλεπῶς ἐπορίζετο, ἐν παντὶ ἐγένετο. πυνθανόμενοι δὲ 2
 ταῦθ' οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι ἐκείνου τε ὥς οὐκέτι πλείω χρόνον περι-
 οίσοντος ἀπέγνωσαν καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον ἀπέκλιναν· καὶ τινες
 καὶ τότε πρὸς αὐτὸν ἄλλοι τε καὶ βουλευταὶ ἀπῆραν. καὶ εἶγε μὴ 3
 οἱ Μασσαλιῶται ἐν τούτῳ ναυμαχίᾳ πρὸς τοῦ Βρούτου τῷ τε με-
 γέθει τῶν νεῶν αὐτοῦ καὶ τῇ ῥώμῃ τῶν ἐπιβατῶν, καίπερ καὶ τῷ
 Δομιτίῳ συμμάχῳ χρώμενοι καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ τῶν ναυτικῶν προ-

20 2 2 ἀποσσεμένῳ? 3 3 ὑπήγαγον 21 1 3 ...] ἐκά-
 λουν? ἐφθιρον? κατεργάζοντο? * τὰ ἐπιτήδεια τε ἔν

έχοντες, ήττήθησαν κακ τούτου παντελώς απέκλείσθησαν, οὐδέν ἄν
 4 ἐκώλυσε πάντα τὰ πράγματα αὐτοῦ φθαρήναι. νῦν δὲ ἐπὶ τὸ μεί-
 ζον ἐκ παρασκευῆς τοῖς Ἰβηρσιν ἀγγελθέντα ταῦτα οὕτως ἡλλοίωσε
 τινὰς αὐτῶν ὥστε καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος φρονῆσαι. καὶ αὐτοὺς
 παραλαβὼν τῆς τε τροφῆς εὐπόρησε καὶ γεφύρας κατεσκεύασε, τοὺς
 τε ἐναντίους ἐλύπει, καὶ ποτε συγχροὺς αὐτῶν αἰφνίδιον ἐν τῇ χώρᾳ
 πλανωμένους ἀπολαβὼν ἀπώλεσεν.

- 22 ὁ οὖν Ἀφράνιος ἀθρυμῆσας ἐπὶ τούτοις, καὶ τὰ ἐν Ελλέρδᾳ οὔτε
 ἀσφαλῆ οὔτε ἐπιτήδεια πρὸς χρόνιον διατριβὴν ἰδὼν ὄντα, ἀναχω-
 ρῆσαι πρὸς τε τὸν Ἰβηρα καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖ πόλεις ἔγνω, καὶ νυ-
 2 κτός, ὡς λήσων ἢ φθάσων τοὺς ἐναντίους, ἄρας ἐπορεύετο. καὶ
 οὐκ ἔλαθε μὲν ἀνιστάμενος, οὐ μέντοι καὶ εὐθὺς ἐπεδιώχθη· ὁ γὰρ
 Καῖσαρ οὐχ ἡγήσατο ἀσφαλὲς εἶναι ἐν σκότῳ πολεμίους ἐμπείρους
 τῆς χώρας μετ' ἀπείρων ἐπυκολοῦνθῆσαι. ὡς μέντοι καὶ ἡ ἡμέρα
 διέλαμψεν, ἠπείχθη, καὶ αὐτοὺς ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ καταλαβὼν παντα-
 3 χόθεν ἔξαπίνης πόρρωθεν περιεστοιχίσατο· τῷ τε γὰρ πλήθει πολὺ
 περιττὸν, καὶ τὸ χωρίον κοῖλον ὃν συμμαχοῦν ἔσχεν. ὁμοίως γὰρ οὐκ
 ἠθέλησέ σφισι χωρῆσαι, τὸ μὲν τι φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐς ἀπόνοιαν
 καταστάντες ἐξεργάσωνται τι δεινόν, τὸ δὲ καὶ ἄλλως ἀκονιτί σφας
 παραστήσασθαι ἐλπίσας. ὁ καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ πολλὰ πειρά-
 4 σαντες οὐδαμῇ διαπεσεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ ἐκ τε τούτου καὶ ἐκ τῆς
 ἀγρυπνίας τῆς τε πορείας ἐκεκμήκεσαν, καὶ προσέτι οὔτε τροφὴν
 εἶχον (αὐθημερὸν γὰρ τὸν σταθμὸν διατελέσειν προσδοχίσαντες
 οὐδὲν ἐπηνέγκαντο) οὐδ' ὕδατος εὐπόρουν (τὰ γὰρ χωρία ἐκεῖνα
 δεινῶς ἐστὶν ἄνδρα), παρέδοσάν σφας, ἐφ' ᾧ μήτε τι δεινὸν πά-
 θωσι μήτε ἐπὶ τὸν Πομπήιον ἀναγκασθῶσιν οἱ συστρατεύσαι.
- 23 καὶ αὐτοῖς ἀκριβῶς ἐκάτερον ὁ Καῖσαρ ἐφύλαξεν· οὔτε γὰρ ἀπέ-
 κτεινε τὸ παράπαν τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ὑλόντων οὐδένα, καί-
 1 τοι ἐκεῖνων ποτὲ ἐν ἀνοχῇ τινὶ ἀφυλάκτως τινὰς τῶν αὐτοῦ ἔχον-
 τας φθειράντων, οὔτε τῷ Πομπήιῳ ἀντιπολεμῆσαι ἐξεβιάσατο, ἀλλὰ
 τοὺς μὲν λογιμωτάτους ἠφίει, τοῖς δ' ἄλλοις ἐθελονταῖς συμμαχοῖς
 2 διὰ τε τὰ κέρδη καὶ διὰ τὰς τιμὰς ἐχρῆτο. καὶ οὐκ ἐλάχιστά γε
 ἐκ τούτων οὔτε ἐς τὴν δόξαν οὔτε ἐς τὰ πράγματα ἀπώνατο· τὰς
 τε γὰρ πόλεις τὰς ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πάσας καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς
 ἐκεῖ πάντας (ἦσαν δὲ ἄλλοι τε ἐν τῇ Βαιτικῇ καὶ μετὰ Μάρκου
 24 Τερεντίου Θάρρωνος ὑποστρατήγου συγχροί) προσεποίησατο. παρα-
 λαμβάνων τε οὖν ἅμα αὐτοὺς καὶ καθιστάμενος διέδραμε μέχρι
 Γαδείρων. καὶ ἐλύπησε μὲν οὐδένα οὐδὲν πλὴν χρημάτων ἐκλογῆς

(ταῦτα γὰρ παμπληθῇ ἐσέπραξεν), ἐτίμησε δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πολλούς· καὶ τοῖς γε Γαδειρεῦσι πολιτείαν ἅπασιν ἔδωκεν, ἣν καὶ ὁ δῆμος σφίσιν ὕστερον ἐπεκύρωσεν. τοῦτο δὲ ἐποίησεν ἀμειβόμε- 2
νός σφας τῆς τοῦ ὀνείρου ὕψεως, δι' ἧς ἐνταῦθα, ὅτε ἐταμίενσε, συγγεγονέναι τῇ μητρὶ ἔδοξε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μοναρχίας, ὥσπερ εἶπον, ἔλαβεν. πράξας δὲ ταῦτα τὸ μὲν ἔθνος ἐκείνῳ τῷ Δογγίνῳ τῷ Κασσίῳ προσέταξεν, ἐπειδὴ συνήθης αὐτοῖς ἐκ τῆς ταμιείας ἦν ὑπὸ τῷ Πομπηίῳ ἐτεταμιένκει ἦν· αὐτὸς δὲ 3
μέχρι Ταρρακίωνης πλοίοις ἐκομίσθη. ἐντεῦθεν δὲ διὰ τοῦ Πυρηναίου προχωρῶν τρόπαιον μὲν οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ ἔστησεν, ὅτι μηδὲ τὸν Πομπηίον καλῶς ἀκούσαντα ἐπὶ τούτῳ ἤσθητο, βωμὸν δὲ δὴ ἐκ λίθων ἑστώων συντοκοδομημένον μέγαν οὐ πόρρω τῶν ἐκείνου τροπαίων ἰδρύσατο.

ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίνετο, οἱ Μασσαλιῶται νεῶν σφίσι παρὰ τοῦ 25
Πομπηίου αὐθις πεμφθεισῶν ἀνεκινδύνευσαν. καὶ ἠττήθησαν μὲν καὶ τότε, διεκατέρουρ δέ, καίτοι καὶ τὴν Ἰβηρίαν ἤδη τὸν Καίσαρα ἔχοντα πυνθανόμενοι, καὶ τὰς τε προσβολὰς ἰσχυρῶς ἀπε- 2
χοροῦντο, καὶ διαχωρὴν τινα ὥς καὶ τῷ Καίσαρι, ἐπειδὴν ἔλθῃ, προσχωρήσοντες ποιησάμενοι τὸν τε Δομίτιον ὑπεξέπεμψαν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπιθεμένους σφίσιν ἐν ταῖς σπονδαῖς νυκτὸς οὕτω διέθεσαν ὥστε μηδὲν ἔτι τολμῆσαι. τῷ μέντοι Καίσαρι αὐτῷ ἐλ- 3
θόντι ὁμολόγησαν· καὶ ὅς ἐκείνων τότε μὲν τὰ τε ὅπλα καὶ τὰς ναῦς τὰ τε χρήματα ἀφείλετο, ὕστερον δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πλὴν τοῦ τῆς ἐλευθερίας ὀνόματος. ἀνθ' ὧν ἡ Φώκαια ἡ μητροπόλις σφῶν ἐλευθέρᾳ ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ἀφείθη.

καὶ στρατιωτῶν τινῶν ἐν Πλακεντία στασιασάντων καὶ μηκέτ' 26
ἀκολουθεῖν οἱ ἐθελόντων, πρόφασιν μὲν ὥς τεταλαιπωρημένων, τὸ δ' ἀληθές ὅτι μήτε τὴν χώραν διαρπάζειν μήτε τὰλλα ὅσα ἐπεθύμουν ποιεῖν αὐτοῖς ἐπέτρεπε (καὶ γὰρ ἥλιπζον οὐδενὸς ὅτου οὐ τεύξεσθαι παρ' αὐτοῦ ἔτε καὶ ἐν χρεῖα τοσαύτῃ σφῶν ὄντος), οὐχ 2
ὑπέειπεν, ἀλλὰ συγκαλέσας καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους, τῆς τε παρ' αὐτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, καὶ ἵνα τῶν τε λεγομένων ἀκούσαντες καὶ τοὺς ζολαζομένους ἰδόντες μηδὲν ἔξω τῶν καθηκόντων ἐθελήσωσι πράξαι, ἔλεξε τάδε.

“ἐγώ, ὃ ἄνδρες στρατιώται, βούλομαι μὲν φιλεῖσθαι ὑφ' ὑμῶν, 27
οὐ μέντοι καὶ συνεξαμαρτάνειν ἂν ὑμῖν διὰ τοῦθ' ἐλοίμην· ἀγαπῶ τε γὰρ ὑμᾶς, καὶ ἐθελοίμ' ἔν, ὥς πατὴρ παῖδας, καὶ σώζεσθαι καὶ εὐθαρκεῖν καὶ εὐδοξεῖν. μὴ γάρ τοι νομίσητε φιλοῦντος ἔργον 2

1 4 ταῦτα] πάντα τε* 3 1 ἦν om 3 μήτε
s ἐκ om 25 2 4 ἐθελόντι 3 3 ἡ post Φ. om 26 1 4 ὅτου οὐν οὐ*

εἶναι τὸ συγχωρεῖν τισὶν ἂ μὴ προσήκει πράττειν, ἐξ ὧν καὶ κιν-
δύνους καὶ ἀδοξίας ἀνάγκη πᾶσα αὐτοῖς συμβαίνειν, ἀλλὰ τό τε
τὰ ἀμείνω αὐτοὺς διδάσκειν καὶ τὸ τῶν χειρόνων ἀπείργειν καὶ
3 ρουθετοῦντα καὶ σωφρονίζοντα. γινώσcesθε δὲ ὅτι τάληθ' ἔγω,
ἂν μῆτε πρὸς τὸ αὐτίκα ἢ δὴ τὸ συμφέρον κρίνητε μᾶλλον ἢ πρὸς
τὸ ἀεὶ ὠφέλιμον, μῆτε τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἐκπιπλάναι γενναῖον μᾶλ-
λον ἢ τὸ κρατεῖν αὐτῶν νομίσητε εἶναι. αἰσχροὺς μὲν γὰρ παρα-
χορμιά τι ἡσθέντας ὕστερον μεταγνῶναι, δεινὸν δὲ τὸ τῶν πολε-
μίων κρατοῦντας ἡδονῶν τινῶν ἡττᾶσθαι.

28 πρὸς οὖν τί ταῦτα λέγω; ὅτι τὰ ἐπιτήδεια ἀφθόμως ἔχοντες
(λέξω γὰρ μετὰ παρησίας, μηδὲν ὑποστελλάμενος· τὴν τε γὰρ μι-
σθοφορὰν ἐντελῇ καὶ κατὰ καιρὸν λαμβάνετε, καὶ τῆς τροφῆς αἰ
καὶ πανταχοῦ πολλῆς ἐμπίλασθε) καὶ μῆτε πόρον τινὰ ἄδοξον
μῆτε κίνδυνον ἀνωφελῇ ὑπομένοντες, καὶ προσέτι τῆς μὲν ἀνδρα-
γαθίας πολλὰ καὶ μεγάλα γέρα καρπούμενοι, τῶν δ' ἁμαρτημάτων
2 σμικρὸν οὐδὲ ἐπιτιμώμενοι, οὐκ ἀξιοῦτε τούτοις ἀρκεῖσθαι. λέγω
δὲ ταῦτα οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς (οὐδὲ γὰρ τοιοῦτοι ἐστέ) ἀλλὰ
πρὸς ἐκείνους μόνους οἵτινες τῇ ἑαυτῶν πλεονεξίᾳ καὶ τοὺς ἄλλους
διαβάλλουσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ πᾶν ἀκριβῶς καὶ κα-
λῶς τοῖς τε παραγγέλμασι τοῖς ἐμοῖς πείθεσθε καὶ τοῖς ἔθεσι τοῖς
πατρώοις ἐμμένετε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ χώραν τοσαύτην καὶ πλοῦ-
τον καὶ δόξαν ἐκτήσασθε· ὀλίγοι δὲ δὴ τινες πολλὴν αἰσχύνην καὶ
3 ἄδοξίαν ὕπασιν ἡμῖν προστρίβονται. καίτοι ἔγωγε πρότερον σα-
φῶς ἐπιστάμενος τοιοῦτους αὐτοὺς ὄντας (οὐδὲν γὰρ μοι τῶν ὑμε-
τέρων ἀμελὲς ἐστίν) οὐ προσεποιούμην εἰδέναι, νομίζων σφᾶς ἀμεί-
ρους ἐκ τοῦ λαθεῖν ἂν δοκεῖν ἁμαρτόντας τινὰ γενήσεσθαι, τοῦ μὴ
4 πλεονάσαντάς ποτε καὶ ἐφ' οἷς συνεγνώσθησαν κολασθῆναι· ἐπεὶ
μέντοι αὐτοὶ τε ὥς καὶ ἐξόν σφισι πᾶνθ' ὅσα βούλονται πράττειν,
ὅτι μὴ κατὰ πρώτας εὐθὺς ἐδικαιώθησαν, ὑπερθρασύνονται, καὶ
τοὺς ἄλλους τοὺς μηδὲν πλημμελοῦντας προσστασιάζειν ἐπιχειροῦ-
σιν, ἀναγκαῖόν ἐστὶ μοι θεραπείαν τέ τινα καὶ ἐπιστροφὴν αὐτῶν
29 ποιήσεσθαι. οὔτε γὰρ ἄλλο τι σύστημα ἀνθρώπων συμμεῖναι καὶ
σωθῆναι δύναται, ἂν μὴ τὸ κακουργοῦν σωφρονίζηται· τὸ γὰρ τοι
ροσῆσαν ἂν μὴ τὴν προσήκονσαν ἴασιν λάβῃ, συγχάμειν καὶ τὸ
2 λοιπὸν πᾶν ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασι ποιεῖ. ἐν δὲ δὴ ταῖς στρατιαῖς
οὐχ ἥκιστα, διότι αὐτοὶ τε ἰσχὺν ἔχοντες τολμηρότεροι γίνονται,
καὶ τοὺς ἀγαθοὺς προσδιαφθείρουσιν, ἀθυμοτέρους ποιοῦντες ὥς
οὐδὲν ὄφελος ἐκ τοῦ δικαιοπραγεῖν ἔχοντας. παρ' οἷς γὰρ ἂν τὸ

28 2 1 σμικροῦ?

2 5 ἡθεσι

3 4 δοκεῖ vel δοκῇ

1 2 ὥς καὶ] καὶ ὥς

θρασυνόμενον πλεονεκτήῃ, παρὰ τούτοις ἀνάγκη τὸ ἐπιεικὲς ἐλατ-
 τοῦσθαι· καὶ ἐν οἷς ἂν ἀδικία ἀτιμώρητος ᾖ, καὶ τὸ σωφρονοῦν
 ἀγέραςτον γίγνεται. τί μὲν γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀγαθὸν ποιεῖν φήσατε, 3
 εἰ μὴδὲν οὗτοι κακὸν δρῶσιν; πῶς δ' ἂν εἰκότως τιμᾶσθαι ἐθελή-
 σαιτε, ἂν μὴ τὴν δικαίαν οὗτοι τιμωρίαν ἐπὶ σχωσιν; ἢ ἀγροεῖτε
 τοῦθ', ὅτι ἂν τὸ μὲν τῶν φόβων τῆς δίκης ἐλευθερωθῇ, τὸ δὲ τῆς
 ἐλπίδος τῶν ἄθλων στερηθῇ, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν κακὰ δὲ μυρία
 ἀπεργάζεται; ὥστ' εἴπερ ἀρετὴν ὄντως ἀσκαίτε, μισήσατε μὲν τού- 4
 τος ὡς πολεμίους (οὐ γὰρ πον φέσει τινὶ τὸ φίλιον ἀπὸ τοῦ
 ἐχθροῦ διακέκριται, ἀλλὰ τοῖς τε τρόποις καὶ ταῖς πράξεσι διορί-
 ζεται, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων πᾶν καὶ τὸ ἀλλότριον οἰκιοῦται, πο-
 νηρίων δὲ πᾶν καὶ τὸ συγγενὲς ἀλλοτριοῦται), ἀπολογήσασθε δὲ ἐπὲρ 30
 ὑμῶν αὐτῶν. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἡμῶς δι' αὐτοὺς πάντας κακῶς
 ἀκούειν, καὶ εἰ μὴδὲν ἀδικῶμεν· πᾶς γὰρ τις πνυθανόμενος τό τε
 πληθὸς ἡμῶν καὶ τὴν ὁρμὴν, ἐς πάντας ἡμῶς καὶ τὰ τοῖς ὀλίγοις
 πλημμελούμενα ἀναφέρει, καὶ οὕτω τῶν πλεονεξίων οὐ συμμετέ-
 χοντες αὐτοῖς τῶν ἐγκλημάτων τὸ ἴσον φερόμεθα. τίς γὰρ ἂν οὐκ 2
 ἀγανακτήσειεν ἀκούων ὄνομα μὲν ἡμῶς Ῥωμαίων ἔχοντας, ἔργα δὲ
 Κελτῶν δρῶντας; τίς δ' οὐκ ἂν ὁρῶν ὀδύρατο τὴν Ἰταλίαν ὁμοίως
 τῇ Βρετανίᾳ πορθουμένην; πῶς δ' οὐ δεινὸν τὰ μὲν τῶν Γαλα-
 τῶν τῶν καταπολεμηθέντων μηκέθ' ἡμῶς ληπεῖν, τὰ δὲ ἐντὸς τῶν
 Ἀλπεων ὥς τινὰς Ἑπειρώτας ἢ Καρχηδονίους ἢ Κίμβρους πορ-
 θεῖν; πῶς δ' οὐκ αἰσχρὸν σεμνύνεσθαι μὲν ἡμῶς καὶ λέγειν ὅτι 3
 ἡμεῖς πρῶτοι Ῥωμαίων καὶ τὸν Ῥῆγον διέβημεν καὶ τὸν ὠκεανὸν
 ἐπλεύσαμεν, τὴν δὲ οἰκίαν ἀπαθῇ κακῶν ἀπὸ τῶν πολεμίων οὐσαν
 διαρπάσαι, καὶ ἀντὶ μὲν ἐπαῖνον μέριμναι, ἀντὶ δὲ τιμῆς ἀτιμίαν,
 ἀντὶ δὲ κερδῶν ζημίαν, ἀντὶ δὲ ἄθλων τιμωρίας λαβεῖν; μὴ γὰρ 31
 τοι νομίσῃτε μήθ', ὅτι στρατεύεσθε, κρείττους παρὰ τοῦτο τῶν
 οἴκοι πολιτῶν εἶναι· Ῥωμαῖοι γὰρ ἐστε ἀμφοτέρω, καὶ ὁμοίως
 ὑμῖν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἐστρατεύσαντο καὶ ἐστρατεύονται· μήθ' ὅτι
 ὅπλα ἔχετε, ἐξεῖναι ὑμῖν κακουργεῖν· οἳ τε γὰρ νόμοι κρυώτεροι
 ὑμῶν εἰσὶ, καὶ πάντως ποτὲ καὶ ταῦτα καταθήσεσθε. μὴ μέντοι 2
 μὴδὲ τῷ πλήθει θαρσεῖτε· πολλὰ γὰρ πλείους ὑμῶν οἱ ἀδικούμενοι,
 ἂν γε καὶ συστραφῶσιν, εἰσὶν. συστραφήσονται δέ, ἐὰν τοιαῦτα
 ποιῇτε. μὴδ' ὅτι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησατε, καὶ τούτων καταφρο-
 νεῖτε ὧν οὐδὲν κατὰ γένος οὐδὲ κατὰ παιδείαν, οὐκ ἐκ τῆς τροφῆς,
 οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, διαφέρετε· ἀλλ' ὥσπερ πον καὶ προσ- 3
 ἤχον καὶ συμφέρον ἐστὶν ὑμῖν, μήτε βιάζεσθαι τίνα αὐτῶν μήτ'

2 6 ἂν om
31 2 5 οὐτε*

3 1 φήσετε*

2 ἐθελήσατε*

4 2 πῶ*

- ἀδικεῖτε, ἀλλὰ τὰ τε ἐπιτήδεια παρ' ἐκονσίων σφῶν λαμβάνετε καὶ
 32 τὰ γέρα παρ' ἐκόντων προσδέχεσθε. πρὸς γὰρ δὴ τοῖς εἰρημένοις,
 τοῖς τε ἄλλοις ὅσα ἂν τις μυχύνων περὶ τῶν τοιούτων διεξέλθοι,
 καὶ ἐκεῖνο δεῖ ὑμᾶς προσλογίζεσθαι, ὅτι νῦν ἡμεῖς ἐνταῦθ' ἤκομεν
 ἵνα τῇ τε πατρίδι ἀδικουμένη βοηθήσωμεν καὶ τοὺς κακουργοῦντας
 2 αὐτὴν ἀμυνώμεθα, ἐπεὶ εἶγε ἐν μηδενὶ δεινῷ ἦν, οὐτ' ἂν ἐς τὴν
 Ἰταλίαν μετὰ τῶν ὀπλῶν ἦλθομεν (οὐ γὰρ ἔξεστιν) οὐτ' ἂν τὰ τε
 τῶν Κελτῶν καὶ τὰ τῶν Βρεττανῶν ἀτέλεστα κατελίπομεν, δυνη-
 3 θέντες ἂν καὶ ἐκεῖνα προσκατεργάσασθαι. οὐκοῦν πῶς μὲν οὐκ
 αἰτοπον ἐπὶ τῇ τῶν ἀδικούντων τιμωρίᾳ παρόντας ἡμᾶς μηδὲν ἤτ-
 4 τον πλεονεκτοῦντας ἐκείνων φανῆναι; πῶς δ' οὐ σκέτλιον πρὸς ἐπι-
 κουρίαν τῆς πατρίδος ἀφικμένους συμμάχων αὐτὴν ἐτέρων ἀναγ-
 4 κάσαι καδ' ἡμῶν δεηθῆναι; καίτοι ἔγωγε τοσοῦτον περιεῖναι τοῖς
 δικαιομασί τοῦ Πομπηίου νομίζω ὥστε καὶ ἐς δίκην πολλάκις αὐ-
 τὸν προκαλέσασθαι, καὶ ἐπειδὴ γε μὴ ἠθέλησεν εἰρηρικῶς ὑπὸ τοῦ
 συνειδότος διακριθῆναι, πάντα μὲν τὸν δῆμον πάντας δὲ τοὺς συμ-
 5 μάχους ἐλπίσαι διὰ τοῦτο προσδήσεσθαι. ἀλλὰ νῦν, ἂν γε καὶ τοι-
 αῦτα ποιῶμεν, οὐτ' αὐτὸς ἐπιτήδειόν τι ἔξω προΐσχεσθαι οὐτ' ἐκεῖ-
 νοις ἀνπεικῆς ἐγκαλέσαι. δεῖ δὲ δὴ καὶ τοῦ δικαίου πᾶσαν ἡμᾶς
 πρόνοιαν ποιέσθαι· μετὰ μὲν γὰρ τούτου καὶ ἡ παρὰ τῶν ὀπλῶν
 ἰσχὺς εὐέλπης ἐστίν, ἄνευ δ' ἐκείνου βέβαιον οὐδέν, κὰν παραντίκα
 τις κατορθώσῃ τι, ἔχει.
 33 καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτω πέφυκε, καὶ ὑμῶν οἱ πλείους ἐπίστανται·
 πάντα γοῦν τὰ προσήκοντα ἀπαράκλητοι πράττετε. ὅθεν πον καὶ
 ἐγὼ συνεκάλεσα ὑμᾶς, ἵνα καὶ μάρτυρας καὶ ἐπόπτας τῶν τε λεγο-
 2 μένων καὶ τῶν πραττομένων ποιήσωμαι. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν οὐ τοιοῦ-
 12 τοι ἐστέ, καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἐπαινεῖσθε· ὅλγοι δὲ δὴ τινες ὁρᾶτε
 ὅπως, πρὸς τῷ πολλὰ κεκακουρηκέναι καὶ μηδεμίαν αὐτῶν δίκην
 δεδωκέναι, καὶ προσεπαπειλοῦσιν ἡμῖν. οὐ μέντοι καὶ ἐγὼ οὐτ' ἄλ-
 λως καλὸν εἶναι νομίζω ἄρχοντά τινα τῶν ἀρχομένων ἡττᾶσθαι,
 3 οὐτ' ἂν σωτήριόν τι γενέσθαι ποτέ, εἰ τὸ ταχθὲν ὑπηρετεῖν τινὶ
 κρατεῖν αὐτοῦ ἐπιχειρήσειεν. σκέψασθε δέ, ποῖος μὲν ἂν κόσμος
 οἰκίας γένοιτο, ἂν οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντες τῶν πρεσβυτέρων κατα-
 φρονήσωσι, ποῖος δὲ διδασκαλείων, ἂν οἱ φοιτῶντες τῶν παιδευτῶν
 ἀμελήσωσιν; τίς ὑγίεια νοσοῦσιν, ἂν μὴ πάντα τοῖς ἰατροῖς οἱ κά-
 μνοντες πειθαρχῶσι, τίς δὲ ἀσφάλεια ναυτιλλομένοις, ἂν οἱ ναῦται
 4 τῶν κυβερνητῶν ἀνηκουσῶσιν; φύσει τε γὰρ ἀναγκαῖα τινὶ καὶ σω-

33 τὰ μὲν ἐπ.

ἐθελουσίων? vel mox ἐθελόντων. cf. 41 54 1.

2 2 ἔτ' ἐστίν

33 1 4 τῶν om*

μὲν om*

3 1 ἂν om*

4 1 ἀναγκαῖα τινα καὶ σωτήρια τῷ—τῷ

τηρίᾳ τὸ μὲν ἄρχειν ἐν τοῖς ἀνθρώποις τὸ δὲ ἄρχεσθαι τέτακται, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ αὐτῶν καὶ ὀτιοῦν καὶ ἐφ' ὅποσον οὖν διαγενέσθαι. προσήκει τε τῷ μὲν ἐπιστατοῦντί τινος ἐκφροντίζειν τε τὰ δέοντα καὶ ἐπιτάττειν, τῷ δὲ ὑποτεταγμένῳ πειθαρχεῖν τε ἀπροφασίστως καὶ ἐκπονεῖν τὸ κελεύόμενον· ἐξ οὗ καὶ μάλιστα τό τε 5 ἔμφρον τοῦ ἄφρονος καὶ τὸ ἐπιστήμον τοῦ ἀνεπιστήμονος ἐν παντὶ προτετίμῃται.

οὕτω δὴ οὖν τούτων ἐχόντων οὐκ ἂν ποτε οὔτε συγχωρήσαιμι 34 τι τούτοις τοῖς θορυβήσασιν ἀναγκασθεῖς οὐτ' ἂν ἐπιτρέψαμι βιασθεῖς. ἢ τί μὲν ἀπὸ τε τοῦ Αἰνείου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰούλου γέγονα, 2 τί δὲ ἐστρατήγησα, τί ὑπάτευσά, ἐπὶ τί δὲ ὑμᾶς τοὺς μὲν οἴκοθεν ἐξήγαγον τοὺς δ' ὕστερον προσκατέλεξα, ἐπὶ τί τοσοῦτον ἤδη χρόνον τὴν ἑξουσίαν τὴν ἀνθρώπων ἔχω λαβών, ἂν γε δουλεύσω τινὶ 3 ὑμῶν καὶ νικηθῶ τινὸς ὑμῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, πρὸς τὴν Ῥώμην, δι' οὗ καὶ Γαλάτας ἐχειρώσασθε καὶ Βρεττανῶν ἐκρατήσατε; τί δεισας καὶ τί φοβηθεῖς; μὴ μέ τις ὑμῶν ἀποκτείνῃ; ἀλλ' 4 εἰ μὲν πάντες ταῦτ' ἐφρονεῖτε, ἐκὼν ἂν ἀποθανεῖν εἰλόμην ἢ τό τε ἄξιωμα τῆς ἡγεμονίας καταλῶσαι καὶ τὸ φρόνημα τὸ τῇ προστατεία προσήκον ἀπολέσαι· πολὺ γάρ που πλείω πόλει κινδυνεύεται 5 τοῦ ἑνα ἄνδρα ἀδίκως ἀποθανεῖν, ἂν ἐπισθῶσιν οἱ στρατιῶται τοῖς τε στρατηγοῖς σφῶν προστίπτειν τινὰ καὶ τὰ δίκαια τὰ τῶν νόμων ἐν ταῖς χερσὶ ποιεῖσθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲ ἐπηπείληκέ 35 τις αὐτῶν (καὶ γὰρ ἂν καὶ παραχορήμια εἴδ' ὅτι πρὸς ὑμῶν τῶν ἄλλων ἀπέσφακτο), τὴν δὲ δὴ στρατείαν ὡς κεκμηχότες ἐξίστανται καὶ τὰ ὄπλα ὡς καὶ πεπονημένοι κατατίθενται, καὶ πάντως, ἂν γε μὴ παρ' ἐκόντος μου τούτου τύχωσι, καὶ τὴν τάξιν ἐκλείψουσι καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον μεταστήσονται· ὑπερ' που καὶ παραδηλοῦσι τινές. καὶ τίς μὲν οὐκ ἂν ἐθελήσειε τοιούτων ἀνθρώπων στερη- 2 θῆναι, τίς δ' οὐκ ἂν εὖξαιτο τοιούτους ἐκείνῳ στρατιώτας ὑπάρξαι, οἵτινες μῆτε τοῖς δεδομένοις ἀρχοῦνται μῆτε τοῖς προσταττομένοις πείθονται, ἀλλ' ἐν ἡλικίᾳ γῆρας καὶ ἐν ἰσχύϊ ἀσθένειαν προβαλλόμενοι δεσπόζουσιν τε τῶν ἀρχόντων καὶ τυραννεῖν τῶν ἡγουμένων σφῶν ἀξιοῦσιν; ἐγὼ γὰρ μυριάκις ἂν καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον 3 ὅπως οὐδέποτε καταλλαγῆναι καὶ ἄλλο ὀτιοῦν παθεῖν ἐλόμην ἢ τι ἀνάξιον τοῦ τε πατρίων φρονήματος καὶ τῆς ἐμῆς προαιρέσεως προᾶξαι. ἢ ἀγροεῖτε ὅτι οὔτε δυναστείας οὔτε πλεονεξίας ἐπιθυμῶ, οὐδέ μοι πρόκειται πάντως τι καὶ ἐκ παντὸς τρόπου καταπραῶσαι, 4 ὥστε τι ἐπὶ τούτῳ καὶ πνεύσασθαι καὶ θωπεῦσαι καὶ κολακεῦσαι τινάς; παύσεσθε μὲν δὴ διὰ ταῦτα τῆς στρατείας, ὃ τί ἂν ὑμᾶς

34 3 3 ὦν

35 3 4 ἢ om

4 3 παύσεσθε*

ὀνομάσασμαι; οὐ μέντοι ὥς καὶ αὐτοὶ καὶ βούλεσθε καὶ γατέ, ἀλλ' ὥς τῷ κοινῷ καὶ ξμοὶ συμφέρει.”

5 ταῦτα εἰπὼν ἐπεκλήρωσεν αὐτοὺς ἐπὶ θανάτῳ, καὶ τοὺς μὲν θρασυτάτους (οὗτοι γὰρ ἐκ παρασκευῆς ἔλαχον) ἐδικαίωσε, τοὺς δ' ἄλλους ὥς οὐδέν σφον δέμενος διῆκεν. καὶ ἐκεῖνοι μὲν μετανοή-
 36 σαντες ἐφ' οἷς ἔπραξαν ἀναστρατεύεσθαι ἔμελλον· ἐν ὁδῷ δὲ ἔτ' ὄντος αὐτοῦ Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος, οὗτος ὁ καὶ ἐν τῇ τριαρχίᾳ ὑστερον γενόμενος, τῷ τε δήμῳ συνεβούλευσε στρατηγῶν δικτάτορα τὸν Καῖσαρα προχειρίσασθαι καὶ εὐθὺς εἶπεν αὐτὸν παρὰ τὰ
 2 πάτρια. καὶ ὃς ὑπέστη μὲν τὴν ἀρχήν, ἐπειδὴ πρῶτον ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, οὐ μέντοι καὶ φοβερὸν οὐδὲν ἐν αὐτῇ ἔπραξεν, ἀλλὰ τοῖς τε ἐκπεπτωκόσι κἀθόδον πᾶσι πλὴν τοῦ Μίλωνος ἔδωκε, καὶ τὰς ἐς νέωτα ἀρχὰς ἀπέδειξεν (ἐς γὰρ τὸ παρὸν τότε οὐδένα ἀντὶ
 3 τῶν ἀπόντων ἀνθελλοντο· καίτοι μηδενὸς ἀγορανόμου ἐπιδημοῦντος οἱ δήμαρχοι πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτοῖς διήγαγον), ἱερέας τε ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ἀντικατέστησεν, οὐ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν τῷ τοιούτῳ νεομισμένα τηρήσας, καὶ τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν Ἀλπεων ὑπὲρ τὸν Ἡριδανὸν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν, ἅτε καὶ
 4 ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκεν. ποιήσας δὲ ταῦτα καὶ τὸ ὄνομα τῆς δικτατορίας ἀπέῤῃπεν· τὴν γὰρ δὴ δύναμιν τό τε ἔργον αὐτῆς καὶ πάνναι διὰ χειρὸς ἔσχεν. τῇ τε γὰρ παρὰ τῶν ὄπλων ἰσχύϊ ἐχρήτο, καὶ προσέτι καὶ ἐξουσίαν ἐννομον δὴ τινα παρὰ τῆς ἐκεῖ βουλῆς προσέλαβεν· πάντα γὰρ μετ' ἀδείας ὅσα ἂν βουλευθῇ πράττειν οἱ ἐπε-
 τράπη.

37 τυχάν δὲ τούτου μέγα εὐθὺς καὶ ἀναγκαῖον πρᾶγμα διώρθωσεν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ τε δεδαικότες τισὶ πικροτάτας τὰς ἐσπραΰεις, ἅτε καὶ πολλῶν χρημάτων διὰ τε τὰς στάσεις καὶ διὰ τοὺς πολέμους προσδεόμενοι, ἐποιοῦντο, καὶ τῶν ὀφειλόντων συχνοὶ οὐδὲ
 2 ἐθέλοντες ἀποδοῦναι τι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδύναντο (οὔτε γὰρ ἀποδόσθαι τι οὔτε ἐπιδανείσασθαι ῥάδιον αὐτοῖς ἐγίνετο), καὶ τούτου πολλὰ μὲν ἄπιστα πολλὰ δὲ καὶ δολερὰ πρὸς ἀλλήλους ἔπραττον, καὶ δέος ἦν μὴ καὶ ἐς ἀνήκεστόν τι κακὸν προχωρήσωσιν, ἐμετριάσθη μὲν καὶ πρὸ τούτου πρὸς δημάρχων τινῶν τὰ κατὰ τοὺς
 3 τόκους, ἐπεὶ δ' οὐδ' ὥς ἀπεδίδοντο, ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ἐνεχύρων ἐξίσταντο οἱ δὲ καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐν ἀργυρίῳ ἀπῆττον, ἀμφοτέροις τότε ὁ Καῖσαρ ὥς οἶόν τε ἦν ἐπεκούρησεν· τὰ τε γὰρ ἐνέχυρα πρὸς τὴν ἀξίαν ἐναποτιμηθῆναι ἐκέλευσε, καὶ δικαστὰς αὐτῆς τοῖς ἀμφισβη-
 38 τοῦσι τι ἀποκληροῦσθαι προσέταξεν. ἐπειδὴ τε συχνοὶ πολλὰ τε

χρήματα ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μὴδὲνα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι, οὐχ ὥς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον τοῦτον τιθεῖς, ἀλλ' ὥς καὶ πρότερόν ποτε ἐσενεχθέντα ἀνανεούμενος, εἴτ' οὖν ἵνα² τοῖς τε δανεισταῖς οἱ ὀφείλοντές τι ἐκτίνωσι καὶ τοῖς δεομένοις οἱ ἄλλοι δανείζωσιν, εἴτε καὶ ὅπως οἱ τε εὐποροῦντες ἐκδηλοὶ γένωνται καὶ χρήματα μὴδεὶς αὐτῶν ἀθρόα ἔχῃ, μὴ καὶ ἀπόντος τι νεωτερισθῇ. ἐπαρθέντος δὲ ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους, καὶ ἀξιοῦντος³ καὶ τοῖς οἰκέταις μήνυτρα ἐπ' αὐτῷ κατὰ τῶν δεσποτῶν προτεθῆναι, οὔτε προσέγραψεν αὐτὸ τῷ νόμῳ, καὶ προσέτι καὶ ἐξώλειαν ἐαντιῷ προσεπηράσατο, ἄν ποτέ τι δοῦλω κατὰ τοῦ δεσπότου εἰπόντι πιστεύσῃ.

Καῖσαρ μὲν δὴ ταῦτά τε πράξας καὶ τὰ ἀναθήματα, τά τε³⁹ ἄλλα καὶ τὰ ἐκ τοῦ Καπιτωλίου πάντα, ἀνελόμενος ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους, καὶ πρὶν ἐς τὴν ὑπατείαν ἐς ἣν ἐκεχειροτόνητο ἐσελθεῖν, ἐξώρμησεν. καὶ αὐτοῦ τὰ τῆς ἐκστρατείας ποι² οὔντος ἵκτινος ἐν τῇ ἀγορᾷ κλωνίον δάφνης ἐνὶ τῶν συμπαρόντων οἱ ἐπέροσεν· καὶ μετὰ τοῦτο τῇ τύχῃ θύοντος ὁ ταῦρος ἐκφυγὼν πρὶν τιτρώσκεσθαι, ἔξω τε τῆς πόλεως ἐξεχώρησε καὶ πρὸς λίμνην τινὰ ἐλθὼν διενήξατο αὐτήν. καὶ αὐτῶν ἐπὶ πλέον θαρσύνσας³ ἡπεύχθη, καὶ μάλιστα⁴ ὅτι οἱ μάντις μένοντι μὲν αὐτῷ οἴκοι ὄλεθρον, περαιωθέντι δὲ τὴν θύλασσαν καὶ σωτηρίαν καὶ νίκην ἐσεσθαι ἔφασαν. ἀφορμηθέντος δὲ αὐτοῦ οἱ παῖδες οἱ ἐν τῇ πόλει⁴ ὄντες διχῇ τε ἐνεμήθησαν αὐτοκέλευστοι, καὶ οἱ μὲν Πομπηίους σφᾶς οἱ δὲ Καισαρείους ὀνομάσαντες ἐμαχέσαντο τρόπον τινὰ ἄνευ ὀπλων ἀλλήλοις, καὶ ἐπεκράτησαν οἱ τῇ τοῦ Καίσαρος προσωνυμία χρώμενοι.

ἐν ᾧ δὲ δὴ ταῦτα ἐν τε τῇ Ρώμῃ καὶ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐγίνετο, ⁴⁰ Μάρκος μὲν Ὀκτάειος καὶ Λούκιος Σκριβώνιος Αἰβων Πούπλιον Κορνήλιον Δολοβέλλαν, τά τε τοῦ Καίσαρος πράττοντα καὶ ἐν τῇ Δελματίᾳ ὄντα, ἐξήλασαν ἐξ αὐτῆς τῇ τοῦ Πομπηίου ναυτικῷ χρώμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο Γάιον Ἀντώνιον ἐπαμῦναί οἱ ἐθέλη² σαντα ἐς τε νησιδίον τι κατέλειψαν, κἀνταῦθα πρὸς τε τῶν ἐπιχωρίων ἐγκαταλειφθέντα καὶ λιμῷ πεισθέντα πασσυνδὶ πλήν ὀλέων εἶλον· ἐς τε γὰρ τὴν ἡπειρον ἐφθησάν τινες αὐτῶν διαφυγόντες, καὶ ἕτεροι ἐν σχεδίαις διαπλέοντες καὶ ἀλισκόμενοι σφᾶς αὐτοὺς ἀπεχόρυσαντο. Κουρίων δὲ Σικελίαν μὲν ἀμαχί παρεστήσατο· ὁ ⁴¹ γὰρ Κάτων ἀρχὼν αὐτῆς, ὥς οὔτε ἀξιόμαχος οἱ ἦν οὔτε τὰς πόλεις

ἐς κίνδυνον μάτην ἐμβάλειν ἠθέλησε, προεξεχώρησε πρὸς τὸν Πο-
 2 πλίον· ἐς δὲ δὴ τὴν Ἀφρικὴν περαιωθεὶς ἀπώλετο. ὁ μὲν γὰρ
 Καῖσαρ ὁ Λούκιος τὴν Ἀσπίδα τὴν πόλιν, ἐν ἣ κατὰ τύχην ἄλλως
 ἦν, πρὸς τὸν ἐπίπλον αὐτοῦ ἐξέλιπε, καὶ Πούπλιος Ἀττιος Ὑάρος
 ὁ τὰ ἐκεῖ πράγματα τότε ἔχων καὶ στρατιώτας συγχρόνους καὶ πόλεις
 3 τινὰς ἡττηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπέβαλεν· ὁ δὲ δὴ Ἰόβας Ἰερμοῦ τε
 παῖς ὢν καὶ τῶν Νομάδων βασιλεύων, τὰ τε τοῦ Πομπηίου ὡς
 καὶ τὰ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς προτιμῶν, καὶ τὸν Κουρίωνα διὰ
 τε τοῦτο, καὶ ὅτι τὴν τε βασιλείαν αὐτοῦ δημαρχῶν ἀφελῆσθαι
 καὶ τὴν χώραν δημοσιῶσαι ἐπεχείρησε, μισῶν, ἰσχυρῶς αὐτῷ προσ-
 4 ἐπολέμησεν. οἵκαδε μὲν γὰρ ἐς τὴν Νομυδιαν οὐκ ἀνέμεινεν αὐ-
 τὸν ἐσβαλεῖν, πολιορκοῦντι δὲ οἱ Οὐτικὴν παντὶ μὲν ἅμα τῷ στρατῷ
 οὐ προσέμιξε, φοβηθεὶς μὴ καὶ προπυθόμενος ἔξαναχθείη (οὐ γὰρ
 5 πον ἀπώσασθαι αὐτὸν μᾶλλον τι ἢ τιμωρήσασθαι ἐπεθύμει), ὀλί-
 γους δὲ τινὰς προπέμψας, καὶ προφημίσας ὡς αὐτὸς ἄλλοσέ ποι-
 καὶ πόρρω γε ἀπεληλυθὼς εἴη, ἐφέσπετό τε σφισι καὶ οὐ διήμαρ-
 42 τιν ὢν ἤλπισεν. ὁ γὰρ Κουρίων πρότερον μὲν, ὡς καὶ αὐτοῦ ἐκεί-
 νου προσιώντος, ἐς τε τὸ στρατόπεδον τὸ πρὸς τῇ θαλάσῃ ὃν με-
 τέστη, καὶ γνώμην ἐποιεῖτο τῶν τε νεῶν, ἃν βιάσθαι, ἐπιβῆναι καὶ
 2 τὴν Ἀφρικὴν παντελῶς ἐκλιπεῖν· ἐπεὶ δὲ ὀλίγους τέ τινὰς καὶ τού-
 τους ἄνευ τοῦ Ἰόβου ἀφικνεῖσθαι ἐπύθετο, ἐθάρσησε, καὶ εὐθὺς
 τῆς νυκτὸς ὡς καὶ ἐφ' ἔτοιμον νίκην, μὴ καὶ διαφύγῃσιν αὐτόν,
 ἄρας ἐπορεύετο, καὶ τινὰς τῶν προδρομίων καθεύδοντας ἐν τῇ ὁδῷ
 3 φθείρας πολλὰ προθυμότερος ἐγένετο. καὶ τούτων τοῖς λοιποῖς ὑπὸ
 τὴν ἑω προκεχωρηκόσιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐντεχνῶν οὐδεμίαν ἀνα-
 βολὴν ἐποίησατο, ἀλλὰ καίτοι τῶν στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ τῆς πο-
 ρείας καὶ ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας τεταλαιπωρημένων ἐς χεῖράς σφισι
 4 παραχοῆμα ἦλθεν. καὶ τούτων ἐσώτων τε αὐτῶν καὶ ἀντιρρόπως
 ἀγωνιζομένων, ὁ Ἰόβας αἰφνιδίως οἱ ἐπιφανεῖς τῷ τε ἀδοκῇτῳ ἅμα
 αὐτόν καὶ τῷ πλήθει κατειργάσατο, καὶ ἐκείνων μὲν καὶ τῶν ἄλλων
 τοὺς πλείστους αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς μέχρι τε
 5 τῆς ταφρείας ἐπεδίωξε καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὰς ναῦς καθεῖρξε, καὶ
 τῷ ταράχῳ τούτῳ πολλῶν μὲν χρημάτων ἐκράτησε πολλοὺς δὲ ἄν-
 δρας ἐφθαιρεν. συγχροὶ δὲ δὴ καὶ διαφνγόντες αὐτῶν ἀπώλοντο, οἱ
 μὲν ἐν τῇ ἐς τὰ πλοῖα ἐσβύσει ὑπὸ τοῦ ὠθισμοῦ σφαλέντες, οἱ δὲ
 καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σκάφεσιν ὑπὸ τοῦ βάρους αὐτῶν βαπτισθέντες.
 6 γιγνομένων δὲ τούτων φοβηθέντες τινὲς μὴ τὰ αὐτὰ αὐτοῖς πύ-
 θωσι, προσεχώρησαν μὲν τῷ Ὑάρῳ ὡς καὶ σωθησόμενοι, εὔροντο

1 3 προσεξ. μὲν πρὸς
 5 τὴν τε χ. 5 1 πω*

2 4 ὁ τὰ] ὅτι
 2 φημίσας? *

3 1 τινὰς] καὶ *
 42 4 4 τοὺς τε *

δ' οὐδὲν ἐπιεικές· ὁ γὰρ Ἰόβας προῖσχύμενος ὅτι αὐτός σφας ἐνε-
νικήκει, καὶ ἐκείνους πλὴν ὀλίγων ἐφόνευσεν. Κοιρίων μὲν δὴ
πλείστα τε τῷ Καίσαρι συναρᾶμενος καὶ πάμπολλα ἐπ' αὐτὸν ἐπελ-
πίσας οὕτως ἀπώλετο· Ἰόβας δὲ πρὸς μὲν τοῦ Πομπηίου τῶν τε ⁷
ἄλλων τῶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ βουλευτῶν τιμὰς τε εὖρατο καὶ βα-
σιλεὺς προσηγορεύθη, πρὸς δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος τῶν τε ἐν τῇ πό-
λει αἰτίαν εἶχε καὶ πολέμιος ἀπεδείχθη, ὃ τε Βόκχος καὶ ὁ Βο-
γούας βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῷ ἦσαν, ὠνομάσθησαν.

τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτι διττοὶ τε τοῖς Ῥωμαίοις ἄρχοντες παρὰ ⁴³
τὸ καθεστηκὸς ἐγένοντο καὶ μάχη μεγίστη δὴ συνήνέχθη. οἱ μὲν ^{n. u.} ⁷⁰⁶
γὰρ ἐν τῷ ἄστει καὶ ὑπάτους τὸν τε Καίσαρα καὶ Πούπλιον Σερ-
εῖλιον καὶ στρατηγούς τὰ τε ἄλλα τὰ ἐκ τῶν νόμων ἤρηντο, οἱ δὲ
ἐν τῇ Θεσσαλονίᾳ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν προπαρεσκευάσαντο, καίτοι ²
τῆς τε ἄλλης βουλῆς, ὥς φασί τινες, ἐς διακοσίους καὶ τοὺς ὑπά-
τους ἔχοντες, καὶ τι καὶ χωρίον ἐς τὰ οἰωνίσματα, τοῦ δὴ καὶ ἐν
νόμῳ δὴ τινι αὐτὰ δοκεῖν γήγεσθαι, δημοσιώσαντες, ὥστε καὶ τὸν
δῆμον δι' αὐτῶν τὴν τε πόλιν ἄπασαν ἐταῦθα εἶναι νομίζεσθαι,
(αἴτιον δὲ ὅτι τὸν νόμον οἱ ὑπατοὶ τὸν φρατριτικὸν οὐκ ἐσεννή- ³
χσαν), τοῖς δὲ δὴ αὐτοῖς ἐκείνοις οἷσπερ καὶ πρόσθεν ἐχρήσαντο,
τὰς ἐπωνυμίας σφῶν μόνας μεταβαλόντες καὶ τοὺς μὲν ἀνθυπά-
τους τοὺς δὲ ἀντιστρατήγους τοὺς δὲ ἀντιπρίμους ὠνομάσαντες.
πάνν γὰρ πον τῶν πατρίων αὐτοῖς ἔμελε τὰ τε ὅπλα ἀνταρμομέ- ⁴
ροις καὶ τὴν πατρίδα ἐκλελοιπόσιν, ὥστε μὴ πάντα τὰ ἀναγκαῖα
πρὸς τὴν τῶν παρόντων ἀπαίτησιν καὶ παρὰ τὴν τῶν τεταγμένων
ἀκριβείαν ποιεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ μὲν ὀνόματι οὗτοί σφισιν ἐκα- ⁵
τέροις ἤρχον, ἔργῳ δὲ ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Καῖσαρ, τῆς μὲν γῆμις
ἐνεκα τὰς ἐννόμους ἐπικλήσεις, ὁ μὲν τὴν τοῦ ὑπάτου ὁ δὲ τὴν
τοῦ ἀνθυπάτου, ἔχοντες, πρᾶττοντες δὲ οὐχ ὅσα ἐκεῖνοι ἐπέτρεπον
ἀλλ' ὅσα αὐτοὶ ἤθελον.

τοιοῦτων δὲ δὴ τούτων ὄντων καὶ δίχα τῆς ἀρχῆς μεμερισμέ- ⁴⁴
νης, Πομπήιος μὲν δὴ ἐν τε τῇ Θεσσαλονίᾳ ἐχειμαζε καὶ φυλακὴν
οὐκ ἀκριβῆ τῶν παραθαλασσίων ἐποιεῖτο (οὐτε γὰρ ἐς τὴν Ἰταλίαν
ἤδη τὸν Καίσαρα ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἀφῆχθαι ἐνόμιζεν, εἴ τε καὶ πα-
ρεῖη, ἀλλ' ἐν γε τῷ χειμῶνι οὐχ ὑπώπτευσεν αὐτὸν τολμήσειν τὸν
Ἰόνιον διαβαλεῖν), Καῖσαρ δὲ ἦν μὲν ἐν Βρεντεσίῳ τὸ ἕαρ ἀναμέ- ²
νων, πυθόμενος δὲ ἐκεῖνόν τε πόρρω ὄντα καὶ τὴν καταντιπέρας
Ἠπειρον ἀμειλῶς τηρουμένην, τὸν τε καιρὸν τοῦ πολέμου ἤρπασε

65 αὐτῷ? vel tolle ἐπ'. 75 αὐτῶν ὠνομάσθησαν 43 3 2 τοῖς-
πέρ 5 3 τῆς ἐννόμου καὶ ἐπ. 44 2 1 μὲν om* 2 τε
πόρρω τε ὄντα*

καὶ τῷ ἀναιμένῳ αὐτοῦ ἐπέθετο. μεσοῦντος γοῦν τοῦ χειμῶνος
μέρει τοῦ στρατοῦ ἀπῆρεν (οὐ γὰρ ἦσαν ἱκαναὶ νῆες ὥστε πάντας
3 ἅμα αὐτοὺς περᾶσαι), καὶ λαθὼν τὸν Βίβουλον τὸν Μύρκον, ᾧ ἡ
θάλασσα φρουρεῖσθαι προσετέτακτο, ἐπεραιώθη πρὸς τὰ ἄκρα τὰ
Κεραῦνια ὠνομασμένα· ἔστι δὲ ἔσχατα τῆς Ἠπείρου, πρὸς τῷ στό-
ματι τοῦ Ἰονίου κόλπου. καὶ ἐλθὼν ἐνταῦθα πρὶν ἔκπυστος ὅτι
4 πούς ἔστειλεν· καὶ αὐτὰς ὁ Βίβουλος ἀνακομιζόμενας ἐκίκασε, καί
τινας καὶ ἀνεδήσατο, ὥστε τὸν Καίσαρα ἔργῳ μαθεῖν ὅτι εὐτυχέ-
στερον τὸν πλοῦν ἢ εὐβουλότερον ἐπεποίητο.

45 ἐν δ' οὖν τῇ διατριβῇ ταύτῃ τό τε Ὠρικὸν καὶ τὴν Ἀπολλω-
νίαν ἄλλα τε τῶν ἐκείνῃ χωρίων ἐκλειφθέντα ὑπὸ τῶν τοῦ Πορ-
πίου φρουρῶν παρεστήσατο. ἡ δὲ Ἀπολλωνία αὕτη ἡ Κορινθία
ἐν καλῷ μὲν τῆς γῆς ἐν καλῷ δὲ καὶ τῆς θαλάσσης, ποταμῶν τε
2 ἄριστα κεῖται. ὁ τε μάλιστα διὰ πάντων ἐθαύμασα, πῶς πολὺ
πρὸς τῷ Ἄνῳ ποταμῷ ἀναδίδεται, καὶ οὔτε ἐπὶ πλείον τῆς πέριξ
γῆς ἐπεξέρχεται, οὔτ' αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗ διαιτῶται ἐκπυροῖ ἢ καὶ
κρυυροτέρῳ πῃ ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ πῶας καὶ δένδρα καὶ πᾶν πλη-
σίον θάλλοντα ἔχει· πρὸς τε τὰς ἐπιχύσεις τῶν ὄμβρων ἐπαύξει
3 καὶ ἐς ὕψος ἐξαιρέται. καὶ διὰ τοῦτο αὐτό τε Νυμφαῖον ὀνομά-
ζεται καὶ δὴ καὶ μαντεῖον τοιόνδε τι παρέχεται. λιβανωτὸν δὴ λα-
βὼν, καὶ προσενξάμενος ὅ τι ποτὲ καὶ βούλει, ῥίπτεις αὐτὸν τὴν
4 εὐχὴν φέροντα. κἂν τούτῳ τὸ πῦρ, ἂν μὲν τι ἐπιτελὲς ἢ ἐσόμενον,
δέχεται αὐτὸν ἐτοιμότατα, κἂν ἄρα καὶ ἔξω πον προπέσῃ, προσ-
δραμὸν ἤρπασε καὶ κατανάλωσεν· ἂν δὲ ἀτέλεστον ἢ, οὔτ' ἄλλως
αὐτῷ προσέροχεται, κἂν ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα φέρεται, ἔξαναχωρεῖ
5 τε καὶ ἐκφεύγει. καὶ ταῦθ' οὕτως ἐκάτερα περὶ πάντων ὁμοίως,
πλὴν θανάτου τε καὶ γάμου, ποιεῖ· περὶ γὰρ τούτων οὐδὲ ἔξεστί
τινι ἀρχὴν αὐτοῦ πυνθέσθαι τι.

46 τοῦτο μὲν τοιοῦτον ἐστίν, ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ βραδύνοντος τοῦ
Ἀντωνίου, ᾧ τοὺς ὑπομεινάντας ἐν τῷ Βρεντεσίῳ κομίσαι ἐπετέ-
τακτο, καὶ οὐδὲ ἀγγελίας τινὸς περὶ αὐτῶν διὰ τε τὸν χειμῶνα καὶ
διὰ τὸν Βίβουλον φοιτώσης, ἐπώπτευσέ σφας μεσεύειν τε καὶ ἐφε-
δρεύειν τοῖς πράγμασιν, οἷά πον ἐν ταῖς στάσεσι φιλεῖ γήγεσθαι.
2 καὶ διὰ τοῦτο βουλευθεὶς αὐτὸς καὶ μόνος γε ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῖ-
σαι, ἐπέβη μὲν ἀκατίον τινὸς ὥς τις ἄλλος, λέγων ὑπὸ τοῦ Καί-
σαρος πεπήμεφθαι, καὶ τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ καίπερ πνεύματος
3 ὄντος ἐξεβιάσατο ἀναχθῆναι· ὥς μέντοι ἀπὸ τῆς γῆς ἐγένοντο καὶ

2 4 ἀνέμῳ
ξεται?*

45 1 3 ἡ ante K. om*
4 1 ἐλῆ*

2 2 Ἀφῶ?
2 προσπέσῃ*

6 ἐπαύ-

ὁ τε ἄνεμος ἰσχυρῶς κατέσπερχε καὶ ὁ κλύδων δεινῶς σφας ἔξε-
τάραττεν, ὥστε τὸν κυβερνήτην μηδ' ἀναγκαζόμενον εἶτι τολμῆσαι
περαιτέρω πλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἄκορτος αὐτοῦ ἐπανιέναι ἐπιχειρῆσαι,
ἔξεφηνεν αὐτὸν καθάπερ ἐκ τούτου καὶ τὸν χειμῶνα παύσων, καὶ
ἔφη “θάρσει· Καίσαρα γὰρ ἄγεις.” τοιοῦτον μὲν δὴ φρόνημα καὶ 4
τοιαύτην ἐλπίδα, ἣτοι τὴν ἄλλως ἢ καὶ ἐκ μαρτείας τινός, εἶχεν
ὥστε καὶ παρὰ τὰ φαινόμενα πίστιν τῆς σωτηρίας ἐχέγγνον ποιεῖ-
σθαι· οὐ μέντοι καὶ περαιωθή, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ μᾶτην πονήσας
ἀνέπλευσεν.

καὶ μετὰ τοῦτο τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸν Ἄψον ἀντεστρατοπε- 47
δεύσατο. ἐκεῖνος γὰρ ἐπειδὴ πρῶτον τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἦσθετο,
οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' ἐλπίσας ῥαδίως αὐτόν, πρὶν καὶ τοὺς ἄλλους
τοὺς μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ὄντας προσλαβεῖν, κατεργάσασθαι, σπουδῇ
πρὸς τὴν Ἀπολλωνίαν δυνάμει τινὶ ἤλασεν. ὁ οὖν Καίσαρ μέχρι 2
μὲν τοῦ ποταμοῦ ἀπήντησέν οἱ, νομίσας ἀξιόμικτος καὶ ὡς τοῖς
τότε προσιοῦσι γενήσεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ὅτι πολὺ τῷ πλήθει
ἤλαττοῦτο, ἡσύχασεν. καὶ ὅπως γε μήθ' ὑπὸ δέους τοῦτο ποιεῖν
μήτε ἐξάρχων τοῦ πολέμου νομισθεῖη, λόγους τέ τινας συμβατη-
ρίους σφίσι καθίη καὶ κατ' αὐτὸ διῆγεν. γνοὺς δὲ ταῦθ' ὁ Πομ- 3
πῆιος συμβαλεῖν μὲν αὐτῷ ὅτι τάχιστα ἠθέλησε, καὶ διὰ τοῦτο
καὶ τὸν ποταμὸν ἐπιδιαβῆναι ἐπεχείρησεν· ὥς δὲ ἡ γέφυρα βάρος
λαβοῦσα διελύθη καὶ τινες τῶν προδιαβεβηκότων μονοθάντες ἀπώ-
λοντο, ἐπέσχεον ἀθυμήσας ὅτι πρῶτον τῶν τοῦ πολέμου ἔργων ἀπτό-
μενος ἐπταίξει. κὴν τούτῳ καὶ τοῦ Ἀντωνίου ἐπελθόντος φοβη-
θεὶς ἀπεχώρησε πρὸς τὸ Ἀνρράχιον. ἔως μὲν γὰρ ὁ Βίβουλος ἔζη, 48
οὐδ' ἀπῆραι ἐκεῖνος ἐκ τοῦ Βρεντεσίου ἐτόλμησε· τοσαύτη πον φν-
λακῇ αὐτοῦ ἐγίγνετο· ἐπεὶ δὲ αὐτός τε ἐκκαμὼν ὑπὸ τῆς τάλαιπω-
ρίας ἐτελεύτησε καὶ τὴν ναυαρχίαν ὁ Αἰβων διεδέξατο, κατεφρό-
νησεν αὐτοῦ καὶ ἀνηγάγετο ὥς καὶ βιασόμενος τὸν ἐκπλοῦν. κατα- 2
χθείς τε ἐς τὴν γῆν ἡμύνάτο τε αὐτὸν ἰσχυρῶς προσβαλόντα οἱ,
καὶ μετὰ τοῦτο ἐπεκβῆναι ποι βουλευθέντα οὐδαμῇ τῆς ταύτης ἡπεί-
ρου προσορμισθῆναι εἴασεν. ἀπορήσας οὖν ὁ Αἰβων καὶ ὄρμον 3
καὶ ὕδατος (τὸ γὰρ νησίδιον τὸ πρὸ τοῦ λιμένος ὄν, ἐς ὃπερ μόνον
προσέχειν ἐδύνατο, καὶ ἄνυδρον καὶ ἄλμιμον ἐστίν) ἀπέπλευσε
πόρρω ποι, ὅπου ἀμφοτέρων ἐμπορήσειν ἔμελλεν. καὶ οὕτως ὁ Ἄν- 4
τώνιος ἐξαναχθεὶς ὕστερον πρὸς μὲν ἐκεῖνον, καίπερ μετεώροις σφί-
σιν ἐπιχειρῆσαι ἐθελήσαντος, οὐδὲν ἔπαθε· χειμῶν γὰρ σφοδρὸς ἐπι-
γενόμενος ἐκάλυψε τὴν ἐπίθεσιν· πρὸς δὲ δὴ αὐτοῦ τούτου ἀμφο-
τεροι ἐκακοπάθησαν.

4 4 ἀλλ' ὡς ἐπὶ

47 3 1 κατὰ τοῦτο *

2 οἱ] ὡς οἱ *

- 49 διασωθέντων δ' οὖν τῶν στρατιωτῶν ὃ τε Πομπήιος ἐς τὸ
 Δυρράχιον, ὥσπερ εἶπον, ἀνεχώρησε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπηκολούθησεν
 αὐτῷ θαρσύνων, ὅτι τῷ πλήθει τῶν τότε συνόντων οἱ περιῆν ἐκ
 2 τῶν προσγεγενημένων. τὸ δὲ Δυρράχιον ἐν τῇ γῇ τῇ πρότερον μὲν
 Ἰλλυριῶν τῶν Παρθηρῶν, νῦν δὲ καὶ τότε γε ἤδη Μακεδονίας νε-
 νομισμένη κεῖται, καὶ ἔστιν ἐπικαιρότατον, εἴτ' οὖν ἡ Ἐπίδαμνος
 ἢ τῶν Κερκυραίων εἴτε καὶ ἑτέρα τις οὖσα. καὶ οἱ μὲν τοῦτο γρά-
 ψαντες τὴν τε κτίσιν αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομα ἐς Δύρραχον ἤρωα ἀνα-
 3 γέρουσιν· οἱ δ' ἕτεροι Δυρράχιον ἀνονομασθῆναι τὸ χωρίον ὑπὸ
 τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὴν τῆς ὀχίας δυσχέρειαν ἔφασαν, ὅτι ἡ τῆς
 Ἐπιδάμνου πρόσρησις ζημίας δῆλωσιν ἐν τῇ τῶν Λατίνων γλώσσῃ
 ἔχουσα δυσοιώνιστός σφισιν ἐς τὸ περαιοῦσθαι ἐς αὐτὴν ἔδοξεν
 εἶναι.
- 50 πρὸς οὖν τοῦτο τὸ Δυρράχιον ὁ Πομπήιος καταφυγὼν στρα-
 τόπεδόν τε ἔξω τῆς πόλεως ἐποίησατο, καὶ τάφρους βαθείας σταν-
 ρώματά τε ἰσχυρὰ περιεβάλετο. καὶ αὐτῷ ὁ Καῖσαρ ἐπιστρατοπε-
 δεύσας προσέμιξε μὲν ὡς καὶ δι' ὀλίγον τὸ χαράκιμα τῷ πλήθει
 τῶν στρατιωτῶν αἰρήσων, ἐπεὶ δὲ ἀπεκρούσθη, ἐπεχείρησεν αὐτὸ
 2 ἀποτείχισαι. καὶ ἐκεῖνός τε ἅμα τοῦτ' εἰργάζετο, καὶ ὁ Πομπήιος
 τὰ μὲν διεσταύρων τὰ δὲ ἀπετείχιζε καὶ διατάφρευε, πύργους τε
 ἐπὶ τῶν μετεώρων καὶ φυλακὰς ἐπικαθίστη, ὡς τὴν τε περίοδον
 τοῦ περιτειχίσματος ἀπέραντον καὶ τὴν ἔφοδον καὶ κρατοῦσι τοῖς
 ἐναντίοις ἔμπορον ποιῆσαι. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἐν τούτῳ μάχαι αὐ-
 3 τῶν, βραχεῖαι δ' οὖν ἐγίνοντο· καὶ ἐν ταύταις τοτὲ μὲν οὗτοι τοτὲ
 δὲ ἐκεῖνοι καὶ ἐνίκων καὶ ἐνικῶντο, ὥστε καὶ θνήσκεν τινὰς ἀμ-
 φοτέρων ὁμοίως. αὐτοῦ δὲ δὴ τοῦ Δυρραχίου ὁ Καῖσαρ μεταξὺ
 τῶν τε ἑλῶν καὶ τῆς θαλάσσης νυκτός, ὡς καὶ προδοθησομένου
 ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων, πειράσας εἶσω μὲν τῶν στενῶν παρήλθε,
 4 προσπεσόντων δὲ οἱ ἐνταῦθα πολλῶν μὲν κατὰ πρόσωπον πολλῶν
 δὲ καὶ κατόπιν, οἱ πλοίοις παρακομισθέντες ἐξαίρνης αὐτῷ ἐπέ-
 θεντο, καὶ συχνὸς ἀπέβαλε καὶ ὀλίγον καὶ αὐτὸς ἐφθάρη. γενο-
 μένου δὲ τούτου ὁ Πομπήιος ἐπιθαρήσας ἐπεβούλευσε νυκτός τῷ
 περιτειχίσματι, καὶ ἐκείνον τέ τι ἀπροσδόκητος προσπεσὼν εἴλε, καὶ
 φόνον τῶν ἀνιζομένων πρὸς αὐτῷ πολὺν εἰργάσατο.
- 51 ὁ οὖν Καῖσαρ, ὡς ταῦτά τε συνεβέβηκε καὶ ὁ σῆτος αὐτὸν
 ἐπελελοίπει (ἥ τε γὰρ θάλασσα καὶ ἡ γῇ πᾶσα ἡ πλησία ἄλλοτρία
 αὐτῷ ἦν, καὶ τινες διὰ ταῦτα καὶ ἀπηντομολήκεσαν), δέσας μὴ
 ἦτοι προσεδρεύων καταπολεμητῇ ἢ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐγκαταλει-

49 3 3 ζημιώδη
 51 1 4 ἦτοι] τοι*

50 2 2 ὑπετείχιζε

3 5 ὑπὸ τῶν] τῶν τε

φθῆ, πάντα μὲν τὰ ὁκοδομημένα κατέστρεψε, πάντα δὲ τὰ παραβλημένα προσδιέφθειρε, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξαίφνης ἄρας ἐς Θεσσαλίαν ὤρμησεν. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ ὃ τὸ Δυρράχιον ² ἐπολιορκεῖτο, Λούκιος τε Κάσσιος Λογγίνος καὶ Γναῖος Δομίτιος Καλβῖνος ἐς τε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐπ' αὐτοῦ πεμφθέντες, Λογγίνος μὲν ἐνταῦθα ὑπὸ τε τοῦ Σκιπίωνος καὶ ὑπὸ Σαδάλον Θρακὸς ἰσχυρῶς ἐσφάλη, Καλβῖνος δὲ τῆς μὲν Μακεδο- ³ νίας ὑπὸ τοῦ Φάνστον ἀπεώσθη, Λοκρῶν δὲ δὴ καὶ Αἰτωλῶν προσχωρησάντων οἱ ἐς τε τὴν Θεσσαλίαν μετ' αὐτῶν ἐσέβαλε, καὶ τὸν Σκιπίωνα μάχαις, τῇ μὲν λοχισθεὶς τῇ δ' ἀντενδρεύσας, ἐνέδρευσε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ πόλεις τινὰς προσεποιήσατο. ἐνταῦθα ⁴ οὖν ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ ῥᾶον σὺν ἐκείνοις τῆς τε τροφῆς εὐπορήσων καὶ τὸν πόλεμον διοίσων, ἠπείχθη. καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς αὐτὸν ἄτε κακῶς πεπραγόντα ἐδέχeto, τῶν μὲν ἄλλων καὶ ἁκίων ἀπείχετο, Γόμφοις δὲ δὴ πόλιν τινὶ Θεσσαλικῇ προσπεσὼν καὶ κρατήσας πολ- ⁵ λούς τε ἔκτεινε καὶ πάντας διήρπασεν, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τούτου καταφοβήσῃ. αὐτίκα γοῦν Μητροπόλιν, ἑτερόν τι πόλισμα, οὐδὲ ἐς χεῖρας αὐτῷ ἦλθεν, ἀλλ' ἀμαχὶ ὁμολόγησεν· καὶ σφας κακὸν οὐδὲν δράσας ῥᾶον καὶ ἄλλους τινὰς ἀφ' ἐκατέρου προσ- ⁶ ποιήσατο.

καὶ ὁ μὲν ἰσχυρὸς αὐτῷ ἐγίνετο, Πομπήιος δὲ οὐκ ἐπεδίωξε ⁵² μὲν αὐτόν (νυκτός τε γὰρ ἐξαπιναιῶς ἀπανέστη, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Γενουσὸν σποδῇ διέβη), οὕτω μέντοι τὴν γνώμην εἶχεν ὡς καὶ διαπεπολεμηκώς. καὶ τούτου τὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα ἔλαβεν, οὐ μέντοι καὶ μεγαληγόροι τι ἢ καὶ δάφνην τινὰ ταῖς ῥάβδοις περιῆψε, δυσχεραίνων ἐπὶ πολίταις τοιοῦτό τι ποιῆσαι. ἐκ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς ταύτης διανοίας οὐδὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν οὐτ' αὐ- ² τὸς ἐπλευσεν οὐτ' ἄλλους τινὰς ἐπέμψε, καίτοι ῥᾶδιως ἂν πῦσαν αὐτὴν κατασχών· τῷ τε γὰρ ναυτικῷ πολὺ ἐκράτει ἅτε πεντακοσίας ναῦς ταχείας ἔχων, ὥστε πανταχόσε ἅμα κατᾶραι, καὶ τὰ ἐκεῖ οὐτ' ἄλλως αὐτῷ ἤχθετο, οὐτε, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡλλοτριώτο, ἀξιόμαχά γε ἀντιπολεμῆσαι ἦν. πόρρω τε γὰρ τοῦ περὶ αὐτῆς δό- ³ ξαι πολεμεῖν ἀφροσχηθῆναι ἐβούλετο, καὶ φόβον οὐδένα τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε οὐσι παρασχεῖν ἠέλιον. τῆς μὲν οὖν Ἰταλίας διὰ ταῦτ' οὐκ ἐπέλασεν, οὐ μὴν οὐδὲ ἐπέστειλε τῷ κοινῷ περὶ τῶν πραχθέντων οὐδέν· ἐπὶ δὲ δὴ τὸν Καῖσαρα μετὰ τοῦθ' ὁρμήσας ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἀφίκετο.

ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις ἡ μὲν ὄψις τῶν στρατοπέ- ⁵³

² παραβ.] Thuc. 2 77, 6 99

ἐκράτησε?

52 2 4 ὥστ' ἂν π.?

2 1 ὃ om

3 4 ἐνίκησε?

3 1 πορρωτέρω γάρ *

δων πολέμιον τινὰ εἰκόνα ἔφερον, ἥ δὲ δὴ χρεία τῶν ὀπλων ὥς καὶ ἐν εἰρήνῃ ἡσύχαζεν. τό τε γὰρ μέγεθος τοῦ κινδύνου διασκοποῦντες, καὶ τὸ ἄδηλον τό τε ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων προορώμενοι, καὶ τινα καὶ αἰδῶ τοῦ τε ὁμοφύλου καὶ τῆς συγγενείας ἔτι
 2 ποιοῦμενοι διέμελλον, καὶ τούτῳ καὶ λόγους περὶ φιλίας σφίσιν ἀντέπεμπον, καὶ τισι καὶ συναλλαγῆσεσθαι διὰ κενῆς ἔδοξαν. αὐτίον δὲ ὅτι τοῦ τε παντὸς κράτους ἀμφοτέροι ἐφιέμενοι, καὶ πολλῇ μὲν φιλοτιμίᾳ ἐμψύτῳ πολλῇ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ ἐπικτήτῳ χρώμενοι
 3 (πρὸς τε γὰρ τῶν ἴσων καὶ πρὸς τῶν οἰκαιοτάτων ἥκιστα τινες ἐλαττούμενοι φέρουσιν) οὔτε τι συγχωρῆσαι ἀλλήλοις ἤθελον, ὥσπερ καὶ ἀμφοτέροι κρατῆσαι δυνάμενοι, οὔτε πιστεῦσαι, καὶ συμβαθῆτι, ἐδύνατο μὴ οὐ τοῦ πλείονός τε αἰετὸς σφας ὀριγνήσεσθαι καὶ
 54 ὑπὲρ τοῦ παντὸς αὐθις στασιάσειν. γνώμῃ μὲν γὰρ τοσοῦτον ἀλλήλων διέφερον ὅσον Πομπήιος μὲν οὐδενὸς ἀνθρώπων δεύτερος, Καῖσαρ δὲ καὶ πρῶτος πάντων εἶναι ἐπεθύμει, καὶ ὁ μὲν παρ' ἐκόντων τε τιμᾶσθαι καὶ ἐθελόντων προστατεῖν φιλεῖσθαι τε ἐσπούδαζε, τῷ δὲ οὐδὲν ἔμελεν εἰ καὶ ἀκόντων ἄρχοι καὶ μισοῦσιν ἐπι-
 2 τάσσοι, τὰς τε τιμὰς αὐτὸς ἑαυτῷ διδοίη. τὰ μέντοι ἔργα, δι' ὧν ἡλιπζον πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο καταπράξειν, ἀμφοτέροι ὁμοίως καὶ ἀνάγκῃ ἐποίουν· ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῶν κατατυχεῖν τινὶ μὴ οὐ τοῖς τε οἰκείοις πολεμοῦντι καὶ τοὺς ὀθνεῖους ἐπὶ τοὺς ὁμοφύλους ἄγοντι, καὶ πολλὰ μὲν χρήματα ἀδίκως συλῶντι, πολλοὺς δὲ
 3 καὶ τῶν φιλότατων ἀνόμως κτείνοντι. ὥστε εἰ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις διήλλαττον, ἀλλὰ ταῖς γε πράξεσι, δι' ὧν ἀποπληρώσειν αὐτὰς ἡλιπζον, ὁμοιοῦντο. καὶ διὰ τοῦτ' οὐθ' ἐφείντό τινος ἀλλήλοις, καίπερ πολλὰς δικαιοσύνας προτεινόμενοι, καὶ ἐς χεῖρας τελεντῶντες ἦλθον.

55 ἔγένετο δὲ ὁ ἀγὼν μέγας καὶ οἶος οὐχ ἕτερος. αὐτοὶ τε γὰρ ἄριστοι πρὸς πάντα τὰ πολέμια καὶ εὐδοκιμώτατοι διαφανῶς οὐχ ὅτι τῶν Ῥωμαίων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀνθρώπων ἠξιοῦντο
 2 εἶναι· οἷα γὰρ ἐκ παίδων τε ἐν αὐτοῖς ἡσκημένοι καὶ διὰ παντὸς αὐτοῖς ὠμυλικότες, ἔργα τε ἀξιόλογα ἀποδεδειγμένοι, καὶ πολλῇ μὲν ἀρετῇ πολλῇ δὲ καὶ τύχῃ κεχορημένοι, καὶ ἀξιοστρατηγητότατοι καὶ
 3 ἀξιονικώτατοι ἦσαν· καὶ δυνάμεις Καῖσαρ μὲν τοῦ τε πολιτικοῦ τὸ πλείστον καὶ καθαρώτατον, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἰταλίας τῆς τε Ἰβηρίας καὶ τῆς Γαλατίας πάσης, τῶν τε νήσων ὧν ἐκράτει, τοὺς μαχιμωτάτους εἶχε, Πομπήιος δὲ συγχροὺς μὲν καὶ ἐκ τῆς βουλῆς τῆς τε ἱππᾶδος καὶ τῶν καταλόγων ἐπῆκτο, παμπληθεῖς δὲ παρὰ τε

54 3 1 κτείναντι*
 2 3 ἀξιοστρατηγικώτατοι*

3 διὰ τοῦθ' ἔφ.

55 2 1 οἷα] οἱ*

τῶν λοιπῶν ὑπηκόων καὶ παρὰ τῶν ἐνσπόνδων καὶ δῆμων καὶ βασιλέων ἡθροίκει. ἄνευ γὰρ δὴ τοῦ τε Φαρνάκου καὶ τοῦ Ὀρώδου (καὶ γὰρ τοῦτον, καίτοι πολέμιον ἀφ' οὗ τοὺς Κράσσους ἀπέκτεινεν ὄντα, προσεταιρισάσθαι ἐπεχείρησε) πάντες οἱ ἄλλοι, οἱ καὶ ἐφ' ὅσονοῦν οἰκειωθέντες ποτὲ αὐτῷ, καὶ χρημάτων οἱ ἔδωκαν, καὶ βοηθείας οἱ μὲν ἐπεμψαν οἱ δὲ ἡγαγον. ὁ δὲ δὴ Πάροθος ἐπέσχετο μὲν αὐτῷ, 5 ἂν τὴν Συρίαν λάβῃ, συμμαχήσῃν, μὴ τυχὼν δὲ αὐτῆς οὐκ ἐπήμυνεν. προύχοντος δ' οὖν πολὺ τοῦ Πομπηίου τῷ πλήθει, ἐξισοῦντό σφισιν οἱ τοῦ Καίσαρος τῇ ῥώμῃ· καὶ οὕτως ἀπ' ἀντιπάλου πλεονεξίας καὶ ἰσόροποι ἁλλήλοις καὶ ἰσοκίνδουνοι ἐγένοντο.

ἔκ τε οὖν τούτων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας τῆς τε ὑποθέσεως 56 τοῦ πολέμου ἀξιολογώτατος ἀγὼν συνηρέχθη. ἡ τε γὰρ πόλις ἡ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἅπασα, καὶ πολλὴ καὶ μεγάλη ἤδη οὖσα, ἁθλὸν σφισι προύκειτο· εὐδηλον γὰρ πᾶσιν ἦν ὅτι τῷ τότε κρατήσαντι δουλωθήσεται. τοῦτό τε οὖν ἐκλογιζόμενοι, 2 καὶ προσέτι καὶ τῶν προτέρων ἔργων, Πομπήιος μὲν τῆς τε Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Σερτωρίου τοῦ τε Μιθριδάτου καὶ τοῦ Τυγράνου καὶ τῆς θαλάσσης, Καῖσαρ δὲ τῆς τε Γαλατίας καὶ τῆς Ἰβηρίας τοῦ τε Ῥήνου καὶ τῆς Βρεττανίας, ἀναμιμνησκόμενοι, καὶ κινδυνεύειν 3 τε καὶ περὶ ἐκείνοις ἡγούμενοι καὶ προσκλήσασθαι τὴν ἁλλήλων δόξαν σπουδὴν ποιούμενοι, ὥρων. τὰ τε γὰρ ἄλλα τῶν ἡττημένων τοῖς κρατοῦσι προσγίγνεται καὶ ἡ εὐκλεία ὅτι μάλιστα· ὅσῳ γὰρ ἂν μείζω καὶ δυνατώτερόν τις ἀνταγωνιστὴν καθέλῃ, τόσῳ καὶ αὐτὸς ἐπὶ μείζον αἵρεται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς στρατιώταις 57 πολλὰ μὲν παραπλήσια δ' οὖν ἁλλήλοις παρήγγεσαν, εἰπόντες πάνθ' ὅσα ἐν τῷ τοιοῦτῳ πρὸς τε τὸ αὐτίκα τοῦ κινδύνου καὶ πρὸς τὸ ἔπειτα πρέπει λέγεσθαι. ἔκ τε γὰρ τῆς αὐτῆς πολιτείας ὁρμώμενοι καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λόγους ποιούμενοι, καὶ ἁλλήλους τε τυράννους 2 καὶ αὐτοὺς ἐλευθερωτὰς αὐτῶν ὀνομάζοντες, οὐδέν σφισι διάφορον εἰπεῖν ἔσχον, ἀλλ' ὅτι τοῖς μὲν ἀποθανεῖν τοῖς δὲ σωθῆναι, καὶ τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις τοῖς δὲ ἐν δεσπότου μοίρᾳ πάντα τε ἔχειν ἢ πάντων στερεθῆναι, καὶ παθεῖν ἢ ποιῆσαι δεινότατα, ὑπάρξει. τοιαύτας οὖν 3 δὴ τινας παραινήσεις τοῖς πολίταις ποιησάμενοι, καὶ προσέτι καὶ τὰ τῶν ὑπηκόων τῶν τε συμμάχων πρὸς τε τὰς ἐλπίδας τῶν χρεισσόνων καὶ πρὸς τοὺς φόβους τῶν χειρόνων προαγαγόντες, συνέβαλον ἁλλήλοις τοὺς δημοφύλους, τοὺς συσκήρους, τοὺς συσσίτους, τοὺς ὁμοσπόνδους. καὶ τί ἂν τις τὰ τῶν ἄλλων ὀδύραιοτο, ὁπότε καὶ αὐτοὶ 4 ἐκείνοι πάντα τε ταῦτα ἁλλήλοις ὄντες, καὶ προσέτι πολλῶν μὲν λόγων ἀπορρήτων πολλῶν δὲ καὶ ἔργων ὁμοίων κεκοινωνηκότες, κῆδός τέ ποτε συναψάμενοι καὶ τὸ αὐτὸ παιδίον, ὁ μὲν ὡς πατὴρ ὁ δὲ ὡς

5 πάππος, ἀγαπήσαντες, ὁμῶς ἐμάχοντο; ὅσα γὰρ ἡ φύσις τὸ αἷμα αὐτῶν μίξασα συνέδησε, τοσαῦτα τῇ ἀπλήστῃ τῆς δυναστείας ἐπιθυμία διέλυον καὶ διέσπων καὶ διερρήγνυσαν. καὶ δι' ἐκείνους καὶ ἡ Ῥώμη περὶ τε ἑαυτῇ καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἅμα κινδυνεύειν ἠναγκάζετο, ὥστε καὶ νικήσασα ἡττηθῆναι.

58 τοιοῦτο μὲν ἀγῶνι συνηρέχθησαν· οὐ μέντοι καὶ εὐθὺς συνέμιζαν, ἀλλ' οἷα ἔκ τε τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐστίας ὁρμώμενοι, καὶ τὰ τε ὅπλα παραπλήσια καὶ τὰς τάξεις ὁμοίας ἔχοντες, ὥκνον μὲν ἄρξαι τῆς μάχης, ὥκνον δὲ καὶ φρονεῖν τινος ἐκότεροι. σιγὴ τε οὖν ἀμφοτέρων καὶ κατήφεια πολλὴ ἦν, καὶ οὔτε τις αὐτῶν ἐς τὰ πρόσω προῆει οὐδ' ὅλως ἐκινεῖτο, ἀλλ' ἐγκύψαντες ἡτρεμίζον ὥσπερ ἄψυχοι. φοβηθέντες οὖν ὁ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἡσυχάσαντες ἀμβλύτεροί πως γίνονται ἢ καὶ συναλλαγῶσι, προσέταξαν σπουδῇ τοῖς τε σαλπικταῖς σημῆναι καὶ ἐκείνοις συμβοῆσαι τὸ πολέμιον. καὶ ἐπράχθη μὲν ἐκότερον, τοσοῦτον δὲ ἐδέχσαν ἐπιρρωσθῆναι ὥστε καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἔκ τε τῆς τῶν σαλπικτικῶν ἡχῆς ὁμοφωνούσης καὶ ἐκ τῆς ἑαυτῶν βοῆς ὁμογλωσσούσης τό τε ὁμόφυλόν σφων ἐξέφηναν καὶ τὸ ὁμογενὲς ἐξήλεγξαν, καὶ τοῦτον καὶ ἐς δάκρυα καὶ θρήνον ἔπε-
59 σον. ὃψέ δ' οὖν ποτὲ τῶν συμμαχικῶν προκαταρξάντων καὶ ἐκείνοι συνέμιζαν, ἔκφρονες ἐπ' αὐτοῖς γενόμενοι. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις, οἷς πόρρωθεν ἡ ἀλήθεια ἦν, ἥττον τὸ δεινὸν συνέβαινεν (οὐδὲ γὰρ εἰ-
2 δότες οὖς ἔβαλλον, ἐτόξενον ἠκόντιζον ἐσφενδόνων). οἱ δὲ δὴ ὀπλῖται οἱ τε ἱππεῖς χαλεπώτατα ἀπῆλλασσον, αἵτε καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντες καὶ τι καὶ λαλεῖν σφίσι δυνάμενοι, ἐγνώριζόν τε ἅμα τοὺς ἀντιπαρατεταγμένους καὶ ἐτίτρωσκον, ἀνεκάλουν καὶ ἐφόνονον, τῶν
3 πατρίδων ἐμέμνηντο καὶ ἐσχύλευον. ταῦτα μὲν οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας συστρατενόμενοι σφισιν, ὅπου ποτὲ προστύχοιεν ἀλλήλοις, καὶ ἐπραττον καὶ ἐπασχον· καὶ πολλοὶ πολλὰ
4 καὶ οἰκαδε δι' αὐτῶν τῶν σφαγῶν ἐνετέλλοντο. τὸ δὲ ὑπῆκοον καὶ προθύμως καὶ ἀφειδῶς ἐμάχετο, πολλὴν σπουδὴν, ὥσπερ ποτὲ ὑπὲρ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας, οὕτω τότε κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων δουλείας ποιούμενοι, ἐπιθυμία, αἵτε ἐν πᾶσιν αὐτῶν ἐλαττούμενοι, ὁμοδούλους σφᾶς ἔχειν.

60 μεγίστη τε οὖν μάχη καὶ πολυτροπωτάτη διὰ τε ταῦτα καὶ διὰ τὸ πλήθος τό τε πολυειδὲς τῆς παρασκευῆς ἐγένετο. πάμπολλοι μὲν γὰρ ὀπλῖται πάμπολλοι δὲ καὶ ἱππεῖς, τοξόται τε ἕτεροι καὶ σφενδονῆται ἄλλοι ὄντες, τό τε πεδίον πᾶν κατέλαβον, καὶ σκεδά-

2 τοσαῦτα] τότε ταῦτα *

3 ἐκείνου *

59 4 3 κατὰ] ὑπὲρ?

σθέντες πολλαχῇ μὲν ἀλλήλοις οἷα ὁμόσκενοι, πολλαχῇ δὲ καὶ ἐτέ-
ροις ἀναμῖξ ἐμάχοντο. προεῖχον δὲ οἱ Πομπήειοι τῇ τε ἵππεϊα καὶ 2
τῇ τοξείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο πόρρωθεν τε ἐγκυκλούμενοί τινες προσ-
βολαῖς αἰφνιδίοις ἐχρῶντο, καὶ συνταράξαντες αὐτοὺς ἐξανεχώρουν,
εἴτ' αὖθις καὶ μάλ' αὖθις ἐπετίθεντό σφισι, τοτὲ μὲν ἐνταῦθα τοτὲ
δὲ ἐκεῖσε μεθιστάμενοι. οἱ οὖν Καισάρειοι ταῦτά τε ἐφνυλάσσοντο, 3
καὶ τὰς τάξεις σφῶν ἐξελίσσοντες ἀντιπρόσωποι τε αἰεὶ τοῖς προσ-
βάλλουσιν ἐγίνοντο καὶ ὁμόσε αὐτοῖς χωροῦντες τῶν τε ἀνδρῶν
καὶ τῶν ἵππων ἀντελαμβάνοντο, προθύμως ἀγωνιζόμενοι· καὶ γὰρ
πεζοὶ τοῖς ἵππευσιν αὐτῶν κοῦφοι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο συνετετάχατο.
καὶ ταῦτα οὐ καθ' ἓν, ὥσπερ εἶπον, ἀλλὰ πολλαχῇ ἅμα σποράδην 4
ἐγίνετο, ὥστε τῶν μὲν πόρρωθεν μαχομένων τῶν δὲ συσταδὸν
ἀγωνιζομένων, καὶ τῶν μὲν παιόντων τινὰς τῶν δὲ πατασσομένων,
φρυγόντων ἑτέρων, διωκόντων ἄλλων, πολλὰς μὲν πεζομαχίας πολ-
λὰς δὲ καὶ ἵππομαχίας ὁρᾶσθαι. κἀν τούτῳ καὶ παρὰ δόξαν συ- 5
χνὰ συνέβαινεν. καὶ γὰρ τρέφας τίς τινα ἐτρέπετο, καὶ ἄλλος ἐκ-
κλῖνας τινὰ ἀντεπετίθετο αὐτῷ· πλήξας τις ἕτερον αὐτὸς ἐπιτρώ-
σκετο, καὶ πεπτωκὸς ἄλλος τὸν ἐστηκότα ἀπεκτίννεν. καὶ πολλοὶ
μὲν καὶ ἄτροτοι ἐθνησκον, πολλοὶ δὲ καὶ ἡμιθνήτες ἐφόνεον. καὶ
οἱ μὲν ἔχαιρον καὶ ἐπαιώνιζον, οἱ δὲ ἐλυποῦντο καὶ ὠλοφύροντο,
ὥστε βοῆς καὶ στεναγμῶν πάντα πληρωθῆναι, καὶ τοῖς μὲν πλείοσι
καὶ ἐκ τούτου ταραχὴν ἐγγενέσθαι (τὰ γὰρ λεγόμενα ἄσημά σφισι
διὰ τε τὸ ἄλλοεθρές καὶ διὰ τὸ ἄλλόθροον ὄντα δεινῶς αὐτοὺς
ἐξέπλησσε), τοῖς δὲ δὴ συνιεῖσιν ἀλλήλων πολλαπλάσιον τὸ κακὸν
συμβῆναι· πρὸς γὰρ τοῖς ἰδίοις σφῶν παθήμασι καὶ τὰ τῶν πέλας
καὶ ἐώρων ἅμα καὶ ἥζονον.

τέλος δέ, ἰσορρόπως αὐτῶν ἐπὶ μακρότατον ἀγωνισαμένων, καὶ 61
πολλῶν ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως καὶ πεσόντων καὶ τραπέντων, ὁ Πομ-
πήιος ἄτε καὶ Ἀσιανὸν καὶ ἀγύμναστον τὸ πλεῖον τοῦ στρατοῦ ἔχων
ἡττήθη, ὥσπερ πον καὶ πρὸ τοῦ ἔργου οἱ ἐδεδήλωτο· κεραυνοὶ τε 2
γὰρ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐσέπεσον, καὶ πῦρ ἀέριον ὑπὲρ τῆς
τοῦ Καισαρος ταφρείας φανὲν ἐς τὴν ἐκείνου κατέσκηψε, τὰ τε
σημεῖα αὐτοῦ τὰ στρατιωτικὰ μέλισσαι περιέσχον, καὶ πολλὰ τῶν
ιερείων αὐτοῖς ἤδη τοῖς βωμοῖς προσαγόμενα ἐξέδρα. καὶ οὕτω 3
γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὁ ἀγὼν ἐκείνος ἔτεινεν ὥστε
πολλαχόθι ἐν αὐτῇ τῇ τῆς μάχης ἡμέρᾳ καὶ στρατοπέδων συνόδους
καὶ ὅπλων κτύπος συμβῆναι, ἐν τε Περγάμῃ τρυμλάνων τέ τινα
καὶ κυμβάλων ψόφον ἐκ τοῦ Διονυσίου ἀρθέντα διὰ πάσης τῆς

- ⁴ πόλειος χωρήσαι, καὶ ἐν Τράλλεσι φοβηκὰ τε ἐν τῷ τῆς νίκης ναῷ ἀναφῆναι καὶ τὴν θεὸν αὐτὴν πρὸς εἰκόνα τοῦ Καίσαρος ἐν πλαγίῳ που κειμένην μεταστραφῆναι, τοῖς τε Σύροις δύο τινὰς νεανίσκους τὸ τέλος τῆς μάχης ἀγγελλαντας ἀφανεῖς γενέσθαι, καὶ ἐν Πατασίῳ τῆς νῦν Ἰταλίας τότε δ' ἔτι Γαλατίας ὄρονθ' αἰνὰς οὐχ
- ⁵ ὅτι διαγγεῖλαι αὐτὴν ἀλλὰ καὶ δεῖξαι τρόπον τινά· Γάμος γάρ τις Κορινθίος πάντα τὰ γενόμενα ἀκριβῶς τε ἐξ αὐτῶν ἐτεκμήρατο καὶ τοῖς παροῦσιν ἐξηγήσατο. ταῦτα μὲν ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὥς ἕκαστα συνηρέχθη, καὶ παραχορῆμα μὲν ἠπιστεύετο, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, ἀγγελθέντων δὲ τῶν πραχθέντων ἐθαυμάζετο.
- 62 τῶν δὲ δὴ Πομπηίων τῶν μὴ ἐν χειρὶ φθαρόντων οἱ μὲν ἔφυγον ὅπῃ ποτὲ ἠδυνήθησαν, οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο· καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ τοὺς μὲν ἐν τῷ τεταγμένῳ στρατευομένους ἐς τὰ ἑαυτοῦ
- ² στρατόπεδα ἐσέγραψε, μηδὲν σφισι μνησικακήσας, τῶν δὲ δὴ βουλευτῶν τῶν τε ἱππέων ὅσους μὲν καὶ πρότερόν ποτε ἤρηκώς ἤλεήκει ἀπέκτεινε, πλὴν εἴ τινας οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐξήτησαντο (τούτοις
- ³ γὰρ ἕνα ἕκαστῳ τότε σῶσαι συνεχώρησε), τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τότε πρῶτον ἀντιπολεμήσαντας αὐτῷ ἀφῆκεν, εἰπὼν ὅτι οὐδὲν με ἡδικήκασιν οἱ τὰ τοῦ Πομπηίου φίλον σφισιν ὄντος ἐσπούδασαν, μη-
- ⁴ δεμίαν εὐεργεσίαν παρ' ἐμοῦ ἔχοντες. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς δυνάστας τοὺς τε δήμους τοὺς συναραμένους οἱ ἐποίησεν· πᾶσι γὰρ αὐτοῖς συνέγνω, ἐννοῶν ὅτι αὐτὸς μὲν ἢ οὐδένα ἢ τινὰ αὐτῶν ἠπί-
- ⁵ στατο, παρ' ἐκείνου δὲ δὴ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ προεπεπόνθεσαν. καὶ πολὺ γε τούτους μᾶλλον ἐπήγει τῶν εὐεργεσίαν μὲν τινα παρὰ τοῦ Πομπηίου προλαβόντων, ἐν δὲ δὴ τοῖς κινδύνοις αὐτὸν ἐγκαταλι-
- ⁶ πόντων· τοὺς μὲν γὰρ καὶ ἑαυτῷ δι' εὐνοίας ἔσεσθαι ἠλπίζε, τοὺς δέ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδοξάν τι οἱ καὶ χαρίσασθαι, ἀλλὰ προδότας γε τοῦ νῦν φίλου γενομένους οὐδὲ ἑαυτοῦ ποτὲ φείσεσθαι ἐνόμιζεν.
- 63 τεκμήριον δὲ ὅτι Σαδάλου μὲν τοῦ Θορκῆος καὶ Αἰσιόταρου τοῦ Γαλάτου, καίτοι καὶ ἐν τῇ μάχῃ γενομένων, Ταρχονδιμότου τε ἐν μέρει μὲν τινι τῆς Κιλικίας δυναστεύοντος, πλείστον δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ ναυ-
- ² τικὰ βοηθήσαντος, ἐφείσατο. τί γὰρ δεῖ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰς συμμάχιας πέμψαντας καταλέγειν, οἷς καὶ αὐτοῖς συγγνώμην ἔνευμε, χρήματα μόνον παρ' αὐτῶν λαβών; ἄλλο γὰρ οὐδὲν οὔτε ἔδρασε σφας οὔτ' ἀφείλατο, καίπερ πολλῶν πολλὰ καὶ μεγάλα, τὰ μὲν πύλαι τὰ
- ³ δὲ καὶ τότε, παρὰ τοῦ Πομπηίου εἰληφότων. μέρος μὲν γὰρ τι τῆς Ἀρμενίας τῆς τοῦ Αἰσιόταρου γενομένης Ἀρριβαρζάνῃ τῷ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖ ἔδωκεν, οὐ μόντοι καὶ τὸν Αἰσιόταρον ἐν τούτῳ τι

6 4 ἕκαστα] ἥκιστα
plura exciderunt

62 1 2 μετὰ τοῦτο] μετέστησαν? nisi

ἐβλαυνεν, ἀλλὰ καὶ προσενηργέτησεν· οὐ γὰρ ἐκείνου τὴν χώραν ἀπέ-
τέμετο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν καταληφθεῖσαν
καταλαβὼν τὸ μὲν τι αὐτῆς τῷ Ἀριοβαρζάνῃ τὸ δὲ δὴ τῷ Δηιο-
τάρῳ ἐχαρίσατο. καὶ τούτοις μὲν οὕτως ἐχρήσατο· τῷ δὲ δὴ Φαρ- 4
νάκῃ προβαλλομένῳ ὅτι μὴ προσαμύναι τῷ Πομπηίῳ, καὶ τούτου
συγγνώμης ἐφ' οἷς ἐπεποιήκει τυχεῖν ἀξιοῦντι, οὔτε ἐνεμεν ἐπεικὲς
οὐδέν, καὶ προσέτι καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἐνεκάλεσεν, ὅτι καὶ πονηρὸς καὶ
ἀνόσιος περὶ τὸν εὐεργέτην ἐγένετο. τοσαύτη μὲν καὶ φιλανθρωπία 5
καὶ ἀρετῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀντιπολεμήσαντας αὐτῷ ἔπειτα ἐχρήτο.
ἀμείλει καὶ τὰ γράμματα τὰ ἀπόθετα τὰ ἐν τοῖς τοῦ Πομπηίου κι-
βωτοῖσι εὐρεθέντα, ὅσα τινῶν τὴν τε πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν καὶ τὴν
πρὸς ἑαυτὸν δύσνοιαν ἤλεγχεν, οὐτ' ἀνέγνω οὐτ' ἐξεγράψατο ἀλλ'
εὐθὺς κατέφλεξεν, ὅπως μηδὲν ἀπ' αὐτῶν δεινὸν ἀναγκασθῇ δοῦσαι, 6
ὥστε τινὰ καὶ διὰ ταῦτα τοὺς ἐπιβουλεύσαντας αὐτῷ μισῆσαι. τοῦτο
δὲ οὐκ ἄλλως εἶπον, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ Καίσιον ὁ Βροῦτος ὁ Μάρκος,
ὁ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἀποκτείνας, καὶ ἑάλω ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐσώθη.

ἡ μὲν οὖν μάχη τοιαύτη δὴ τις ἐγένετο, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ Πομ- MB
πῆιος πάντων τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων παραχρησῆμα ἀλέγγω, καὶ οὐ-
κέτ' οὔτε τῆς ἰδίας ἀρετῆς οὔτε τοῦ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν πλη-
θους οὐθ' ὅτι πολλάκις ἡ τύχη δι' ἐλαχίστου τοὺς πταίσαντας ἀνα-
λαμβάνει λογισμὸν τινα ἐποιήσατο, καίπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ
πλείστον μὲν τὸ εὐθυμον πλείστον δὲ τὸ εὐέλπι παρὰ πάντα ὅσα
ἐσφάλῃ αἰεὶ ποτε σχῶν. αἴτιον δὲ ὅτι ἐν μὲν ἐκείνοις ἀντίπαλος 2
ὥς πλήθει τοῖς ἐναντίοις ὣν οὐ προελάμβανε τῇ γνώμῃ τὴν νίκην,
ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρω τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων, ἐν τε τῷ θαρ-
σοῦντι καὶ πρὶν ἐς κατάπληξιν τινα ἀφικέσθαι, προσκοπῶν οὐκ
ἡμέλει τῆς τοῦ χειρόνος θεραπείας, καὶ διὰ τοῦτ' οὐθ' ἐπείκειν
ταῖς συμφοραῖς ἡραγιάζετο καὶ ἀναμάχεσθαι ῥαδίως ἐδύνατο, τότε
δὲ πολλῶν τοῦ Καίσαρος περισχέσειν ἐλπίδας οὐδὲν προείδετο. οὐ- 3
κουν οὔτε τὸ στρατόπεδον ἐν ἐπιτηδείῳ ἐποιήσατο, οὐτ' ἀναφυγὴν
οὐδεμίαν ἡττηθέντι οἱ παρεσκεύασεν· τρεῖς τε δυνήθεις ἂν τὰ
πράγματα, καὶ τούτου ἀμαχί κρατῆσαι (στρατὸς τε γὰρ καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν αὐτῷ προσεγγίγντο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄφθονα ἄτε ἐν
τε φίλῃ τῇ πλείστῃ χώρᾳ ὣν καὶ ναυκρατῶν εἶχεν), ὅμως, εἴτε
ἐθελοντῆς ὥς καὶ πάντως νικήσων, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν συνόντων ἐκ-
βιασθεῖς, συνέβαλεν. καὶ διὰ ταῦτ', ἐπειδὴ τάχιστα ἐνικήθη, δει- 4
νῶς ἐξεπλάγη καὶ οὔτε τι βούλευμα καίριον οὔτε ἐλπίδα βεβαίαν
ἐς τὸ ἀνακινδυνεῦσαι ἔσχεν. ὅταν γὰρ τι ἀπροσδοκῆτως τέτινι

3 6 λαβὼν?
1 1 3 οὐδὲ τῆς*

5 3 τὰ post γρ. om
3 1 οὐκοῦν οὐδὲ*

6 2 κἄν?*